

21—22 april

Debatter m. m.

Tisdagen den 22 april

	Sid.
Svar på fråga av herr Lundström ang. förbud för militär personal i fredstid att i uttröttat tillstånd föra motorfordon	4
Utredning rörande prostitutionsproblemet	7
Ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.	8
Vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelsereformen	16
Restitution av bensinskatt till skogsnäringen	17
Införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter	40
Upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät	43
Elevintagningen till folkskoleseminarierna	44
Ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift	49
Åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdoms- rängong	52
Fortsatt tillståndstvång för byggnadsarbete	54
Den lokala arbetsförmedlingens organisation	62
Återremiss av memorial angående tilläggsstat II till riksstaten	63
Restitution av bensinskatt till sågverksdriftens brädgårdar	63
Interpellation ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv	64

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 22 april

Andra lagutskottets utlåtande nr 21, ang. ändring i lagen om av- gifter till välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn	6
— nr 22, om ändring i livsmedelsstadgan	6
— nr 23, ang. upptagande av ersättningsmedel för insulin i för- teckningen över kostnadsfria läkemedel	6
— nr 24, om undvikande att skyldighet för utländska medborgare att erlägga folkpensionsavgift i vissa fall får retroaktiv verkan	6
— nr 25, om viss ändring av 10 § sjömanslagen	6
Tredje lagutskottets utlåtande nr 16, om viss ändring av 33 § ex- propriationslagen	6
— nr 17, ang. ändrad lydelse av 4 § lagen om hyresreglering m. m.	6
— nr 18, om ändrad lydelse av 69 och 77 §§ lagen om flottning i allmän flottled	6
Jordbruksutskottets utlåtande nr 15, ang. dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel	6
— nr 20, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: täckande av vissa kostnader vid förutvarande Strömsholms hingstdepå	6
— memorial nr 21, ang. sammanjämkning beträffande anslaget till Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt	6
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15, ang. avståndskost- nadernas inverkan på levnads- och produktionskostnaderna i Norrländ	6

	Sid.
— nr 16, ang. den svenska reklamens omfång och kostnader	7
— nr 17, om utredning rörande prostitutionsproblemet	7
Statsutskottets utlåtande nr 87, ang. anslag till lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer m. m.	8
— nr 88, ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.	8
— nr 89, ang. vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelsereformen m. m.	16
— nr 91, ang. anslag å kapitalbudgeten: finansdepartementet	17
— memorial nr 92, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om höjning av avgiften för kompetensprov för körkort	17
Sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. restitution av skatt å bensin till skogsbruket	17
Tredje lagutskottets utlåtande nr 19, om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter	40
Jordbruksutskottets utlåtande nr 17, ang. upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät	43
Statsutskottets utlåtande nr 86, ang. vidareutbildning av folkskollärare för tjänstgöring på enhetsskolans högstadium m. m.	44
Sammansatta stats- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, om ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift	49
Bankoutskottets utlåtande nr 23, ang. riksbankens sedelutgivning m. m.	51
— nr 24, om ändrad lydelse av 8 och 16 §§ förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan	51
— nr 25, om utredning angående småföretagens och jordbrukets kapitalproblem m. m.	52
— nr 26, ang. småföretagsamhetens lokalfrågor	52
Jordbruksutskottets utlåtande nr 16, om anslag till Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.	52
— nr 22, ang. anslag till Fiskerilånefonden	52
— nr 23, ang. försäljning av kronoegendomen Näs 1 ^a i Göteborgs och Bohus län m. fl. fastigheter	52
Statsutskottets utlåtande nr 93, ang. anslag till inredning och utrustning av nya lokaler vid universiteten och karolinska institutet	52
— nr 94, om byggandet av en ny kanalled mellan Vänersborg och Uddevalla	52
— nr 95, ang. åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsråjong	52
— nr 96, ang. avtal om häkteslokaler i Örebro	54
Tredje lagutskottets utlåtande nr 20, ang. fortsatt giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete	54
Statsutskottets utlåtande nr 97, ang. anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen	62
— nr 98, ang. anslag till Vissa kostnader i anledning av allmänna val	63
— nr 99, ang. verkställd granskning av statsverket, avseende kammarkollegiet	63
— nr 100, ang. reglering av tomtförhållandena å den s. k. Drottningholmsholmsmalmen i Lovö socken	63
— nr 101, ang. försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter	63
— memorial nr 102, ang. tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58	63
Bevillningsutskottets betänkande nr 43, om restitution av skatt å bensin till sågverksdriftens brädegårdar	63
— nr 44, om vidgad rätt till tullrestitution för varvsindustrien	64
— nr 45, om ändrad lydelse av 3 § förordningen angående stäm- elav tften	64

Måndagen den 21 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 93—101 och memorial nr 102, bevillningsutskottets betänkanden nr 43—45, tredje lagutskottets utlåtande nr 20 samt särskilda utskottets utlåtande nr 1.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 144, med förslag till ärvdabalk m. m.; och

nr 159, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 423, av herr *Palme* m. fl., om användande av en del av det svenska smöröverskottet för den internationella hjälpverksamheten för barn; och

nr 424, av herr *Jonsson* m. fl., angående prisrabatterning av smör.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde tredje lagutskottets utlåtande nr 20 skulle uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 96 samt att jordbruksutskottets utlåtanden nr 18 och 24 skulle sättas sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 16.02.

In fidem
Fritz af Petersens

Tisdagen den 22 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollen för den 16 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelse, nr
215, till Konungen i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående garanti för
krediter till Uddevallavarvet Aktiebolag
jämfte i ämnet väckta motioner.

Ang. förbud för militär personal i fredstid att i uttröttat tillstånd föra motorfordon

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lundström* till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställt följande fråga: »Vill herr statsrådet ta initiativ till utfärdandet av sådana föreskrifter, att militär personal i fredstid icke ålägges eller ges tillfälle föra motorfordon i uttröttat tillstånd, varigenom uppenbara risker för trafikolyckor uppstår?»

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **ANDERSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Lundström* har frågat mig, om jag vill ta initiativ till utfärdandet av sådana föreskrifter, att militär personal i fredstid icke ålägges eller ges tillfälle föra motorfordon i uttröttat tillstånd, varigenom uppenbara risker för trafikolyckor uppstår.

Med anledning härav vill jag erinra om att enligt 28 § vägtrafikförordningen fordon icke får föras på väg av någon, som på grund av sjukdom, uttrötning etc. saknar nödiga förutsättningar att på betryggande sätt kunna föra fordonet. Denna bestämmelse gäller utan inskränkning även för militära förare.

Ansvar för att bestämmelsen i fråga efterföljes ligger både på föraren själv och på hans befäl. I »Soldatinstruktion för motortjänst» heter det bl. a.: »Om en förare känner sig sjuk eller så trött, att han inte anser sig kunna köra säkert, skall han anmäla detta till sin närmaste chef.» Befälet å sin sida skall planlägga förarnas tjänstgöring så att de får erforderlig tid för vila. Före körning skall befälet tillse att vägtrafikförordningens bestämmelser efterkommes. Detta innebär bl. a. att fordon icke får föras av någon som uppgivit sig vara uttröttad eller av annan anledning förmodas vara det. Under marsch och i samband med raster skall befälet verkställa kontroll och mottaga de rapporter, som varje underavdelningschef eller fordonschef skall lämna.

Herr *Lundströms* fråga torde närmast ha föranletts av olyckan vid Vaggeryd lördagen den 18 januari i år, då två värnpliktiga tillhörande Upplands signalregementes kompani i Skövde med en militärjeep körde av vägen och ned i Stödstorpsån och därvid omkom.

Landsfogden i Skaraborgs län har på grundval av polisutredningen i ärendet uttalat, att av utredningen icke synes framgå att olyckan förorsakats av att bilföraren under de föregående övningarna överansträngts eller icke beretts tillräcklig sömn. Då utredningen icke visat att fel, försummelse eller oförstånd från befälets sida förorsakat olyckan och de värnpliktigas död, har landsfogden beslutat att ärendet icke skall föranleda vidare åtgärd från hans sida.

Oavsett förhållandena i det nu aktuella fallet står det klart, att längre nattkörningar alltid kan medföra vissa risker både för bilföraren själv och för andra trafikanter. Det finns inom det militära området säkerhetsbestämmelser, som avser att minska dessa och andra trafikrisker. Det sker också en

Ang. förbud för militär personal i fredstid att i uttröttat tillstånd föra motorfordon

successiv bearbetning av erfarenheterna från inträffade olyckor och olycksfall i syfte att genom upplysning, utbildning och ändringar i säkerhetsbestämmelserna motverka olycksanledningarna. I enlighet härmed har arméchefen bl. a. beordrat en utredning rörande möjligheterna att skapa fasta normer för att bedöma trötthetsfaktorn hos militära fordonsförare. Mot de bestämmelser, som enligt vad jag anfört redan gäller i nu särskilt aktuella hänseenden, kan erinras att de endast är mera allmänt avfattade. Med hänsyn till den synnerliga vikt som måste tillmätas den allmänna trafiksäkerheten är det därför enligt min mening angeläget, att man genom närmare preciseringar söker skapa starkare garantier mot olyckor. Jag kommer att snarast föranställa om en noggrann genomgång av de militära bestämmelserna på området i detta syfte. Därvid kommer också civil expertis att anlitas genom min försorg.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Lundströms fråga.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ber jag att få framföra ett tack för det svar jag fått. Visserligen har jag stor förståelse för statsrådets önskan att få del av utredningsmaterialet för det aktuella olycksfallet i Vaggeryd, men tidigare erfarenheter av tidsutdräkten vid sådana utredningar gjorde, att jag inte anknöt min fråga till den inträffade olyckan utan gav den en rent principiell innebörd.

Jag frågade alltså den 20 januari, om statsrådet med hänsyn till trafikfaran ville se till att militär personal i fredstid icke skulle åläggas eller ges tillfälle att i uttröttat tillstånd föra motorfordon. På den principiella frågan trodde jag att herr statsrådet omedelbart skulle svara ja. Det gläder mig att det svar, som nu kommer efter tre månader, är positivt, och jag får hoppas att någon större skada ej har uppstått genom detta dröjsmål.

Utän att gå närmare in på de komplicerade omständigheterna vid olyckan i Vaggeryd vill jag dock fästa mig vid det uttalande statsrådet gör, när han säger, att utredningen av olyckan konstaterat, att *tillfälle* till tillräcklig sömn har *beretts* de ifrågavarande chaufförerna. Uttalanden omedelbart efter olyckan gav emellertid vid handen, att flera av motorförarna ansåg att de varit mycket starkt uttröttade.

I det civila livet har man ju ansvar för sig själv på ett helt annat sätt än under militärtjänst. Den militära myndighetens ansvarsbestämmelser för en värnpliktig i tjänsten är ytterst rigorösa i många avseenden. Det räcker inte med att man utfärdat föreskrifter om någonting. Man företar även kontrollåtgärder av olika slag för att se om föreskrifterna följs. Alla vet ju hur det går till vid vakttjänstgöring. Inte bara genom officiella utan även genom hemliga visitationer kontrolleras att vakttjänsten fullgörs på ett riktigt sätt. Sedan tapto och tystnad gått på kvällen skall det vara ro i logementen, och även detta kontrolleras.

Ingen kan beskylla mig för att älska kontroll i tid och otid — inte heller när det gäller det militära. Men det förefaller mig nog ändå, som om man i fråga om motorförarna borde ha ett alldeles särskilt ansvar när det gäller militär tjänst — ett ansvar som bör vara starkt både gentemot ynglingarna själva och deras föräldrar, som sänder sina ungdommar till försvarsmakten, liksom gentemot en allmänhet, som har kännning av den militära fordonstrafiken. Då kan det inte hjälpas att jag frågar mig, hur detta ansvar utövas, särskilt i manövertid. Det är därför som jag i min fråga reste kraven dels på att *tillfälle* till tillräcklig vila skall beredas, dels *att man ser till*, att denna tid utnyttjas för avsett ändamål.

Vad gäller vaggerydsfallet säger man nu, att tillfälle till vila hade beretts vederbörande, och det vitsordades också omedelbart efter olyckan. Samtidigt konstaterades, som jag nyss sade, att chaufförerna hade så mycket att utföra

Ang. förbud för militär personal i fredstid att i uttrötat tillstånd föra motorfordon inför uppbrottet, t. ex. med fordonens iordningställande, att man inte hann utnyttja vilotiden. Att ge order, som inte kan uppfyllas i praktiken, är ju meningslöst, och jag befarar att det allt emellanåt händer, att de tillfällen till vila, som beredes motorförarna, av olika tjänsteskal — och måhända också av andra skäl — inte kan utnyttjas.

Jag lägger därför vikt vid inte minst den senare delen av min fråga och hälsar statsrådets löfte i slutet av hans svar att föranstalta om en noggrann genomgång av bestämmelserna på denna punkt med mycket stor tillfredsställelse. Jag hoppas att han inte skall nöja sig med mindre än att sådana säkerhetsbestämmelser utfärdas, som verkligen förhindrar att trötthet blir en ingående del i orsakerna till militära trafikolyckor.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, med förslag till ärvdabalk m. m.; och

nr 159, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 423, av herr *Palme* m. fl., och

nr 424, av herr *Jonsson* m. fl.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 495) om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824);

nr 23, i anledning av väckt motion angående upptagande av ersättningsmedel för insulin i förteckningen över kostnadsfria läkemedel;

nr 24, i anledning av väckta motioner om undvikande att skyldighet för utländska medborgare att erlägga folkpensionsavgift i vissa fall får retroaktiv verkan; och

nr 25, i anledning av väckt motion om viss ändring av 10 § sjömanslagen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av motioner om viss ändring av 33 § expropriationslagen;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 4 § lagen om hyresreglering m. m.; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 69 och 77 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, såvitt propositionen avser täckande av vissa kostnader vid förutvarande Strömsholms hingstdepå; och

nr 21, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ytterligare ändamål, vartill de under anslaget till Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt anvisade medlen måtte få disponeras.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av motioner angående utredning av frågan om avstånds-kostnadernas inverkan på levnads- och

Om utredning rörande prostitutionsproblemet

produktionskostnaderna i Norrland; samt

nr 16, i anledning av motion om en allsidig utredning beträffande den svenska reklamens omfång och kostnader, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utredning rörande prostitutionsproblemet

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av motioner om utredning rörande prostitutionsproblemet.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 151, av fru *Gärde Widemar* och fru *Hamrin-Thorell*, samt II: 175, av fröken *Elmén* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära tillsättande av en utredning — med juridisk, social och medicinsk sakkunskap — med uppdrag att framlägga förslag till åtgärder, ägnade att effektivt komma till rätta med prostitutionsproblemet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 151 och II: 175 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning med uppgift att framlägga förslag till lagstiftning m. m. att ersätta den nu gällande lösdrivarlagen.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Vid detta utlåtande av allmänna beredningsutskottet är inte fogad någon reservation. Ett enhälligt utskott har här föreslagit riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning för att ersätta den nuvarande lösdrivarlagen med en ny och modernare lagstiftning. Som motionär och utskottsmedlem vill jag uttala min djupa tillfredsställelse över detta och hoppas naturligtvis att förslaget skall bli riksdagens beslut. Det finns emellertid några saker i motiveringen, som jag tar mig

friheten att understryka — sällan blir ju en motionär så bönhörd att hon eller han inte tycker att det kunde blivit ännu bättre. Men jag har fullt klart för mig att utskottet nedlagt ett mycket grundligt arbete och ett stort intresse på att få det sociala elände, som prostitutionen är, belyst av olika experter och grundligt diskuterat.

Lösdrivarlagen har under årtionden varit en skamfläck på vår sociala lagstiftning. Den är en klasslag, som drabbat dem som varit utan stadigvarande arbete och bostad och då framför allt kvinnorna. Den är inte satt ur funktion, även om den tillämpas restriktivt. Därför är det ett primärt intresse att få den ur världen och ersatt med en modern lagstiftning. I det sammanhanget har vi motionärer pekat på vikten av att en lagstiftning verkar rättvist för alla de parter som medverkar i prostitutionsföreteelsen och inte som nu ensidigt tar sikte på den kvinnliga parten. Här är det verkligen inte en fråga om att »sätta fast» den andra parten, mannen, i något slags rättshaveripatos utan att försöka i lagen få fastställt den del av ansvaret för det asociala och ofta rent kriminella levnadssätt som prostitutionen för med sig för i synnerhet de unga flickornas del. Det ansvaret har aldrig den manliga parten, vilken socialgrupp han än tillhör, velat ens snudda vid.

Vi anser att det skulle vara av stort värde att få till stånd klientelundersökningar med medicinsk och social expertis för att få kännedom om den kundkrets som de prostituerade lever på. Flickorna är nog så undersökta, vilket också sägs i motiveringen i utskottsutlåtandet. En sådan klientelundersökning borde enligt vår mening inte behöva fördröja utredningen avsevärt. I varje fall bör det material som redan finns kunna bearbetas och samlas.

Men det räcker inte med en ny lagstiftning, så naiva är vi verkligen inte. I utlåtandet sägs också att för att komma till rätta med den alltmer utbredda prostitutionen — den breder ut sig till allt yngre åldersklasser av flickor, ända ner till 14 år; och det finns exempel på än-

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

nu yngre flickor som har prostituerat sig i Stockholm — kan det tänkas att andra åtgärder än lagstiftning behövs. Här fordras en upprustning inom det förebyggande arbetet med anslag och personal. Man måste kunna ta hand om många unga flickor, som ofta kommer till storstaden från landet, oerfarna, utan arbete, utan bostad, utan pengar och utan möjligheter att orientera sig i storstäderna. Snart har de minsann skaffat sig både erfarenhet och pengar, men på vad sätt? De skulle vid första konfrontationen med polisen i stället för att bara varnas och släppas ut på gatan igen få en övervakare med möjlighet att hjälpa dem till rätta på olika sätt. Ingen är född att bli prostituerad, har någon sagt, och jag tror för min del att det är så sant som det är sagt. Det är frestelserna och omständigheterna som dessa unga flickor snubblar på och sedan är det otroligt lätt för många att falla in i ett liv, där de snabbt tjänar massor med pengar och åtminstone i en del fall lever livet glatt — så glatt det nu kan bli med en sutenör som tar det mesta av förtjänsten och med polisen ständigt hack i häl.

Endast en sak skulle jag ytterligare vilja understryka, och det är eftervärden av dessa flickor. Det har vittnats från alla håll, att den är gruvligt eftersatt. Återfallen är så många, att det måste uppröra alla som arbetar på detta område av ungdomsvården, och det beror på att tillräckliga resurser saknas för att hjälpa flickorna sedan de väl tagits om hand, vistats på ungdomsvårdsskola eller dömts och kommit ut igen. Och följden blir att de nästan utanför porten möts av sitt gamla gäng och sin gamle beskyddare — för övrigt ett bra egenartat namn för sutenören, som de arbetar för och lämnar alla sina pengar till och får stryk av i gengäld. Det måste bli en ändring på detta, flickorna måste få hjälp, och framför allt måste sutenörerna hejdas. Jag undrar om det är något som så djupt upprör alla dem som har ett rättsmedvetande som att inte samhället har resurser att hejda och oskadliggöra dessa vidriga företeelser.

Vad jag med dessa ord, herr talman, velat säga, är att den utredning, som vi hoppas på skall snabbt starta, också blir så allsidig som möjligt. Det måste läggas många aspekter på den företeelse som prostitutionen utgör, och olika hjälpmedel måste till, om den skall kunna begränsas till sina skadeverkningar.

Jag har, herr talman, intet särskilt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1958/59 till lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 115 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 mars 1958, föreslagit riksdagen att

I. besluta, att läroverkskommuns åliggande från och med den 1 juli 1958 skulle regleras genom generella bestämmelser av det innehåll departementschefen förordad;

II. besluta, att ersättning för djäknepenningar m. m., utom i vad avsåge ersättning till Visingsöfonden, skulle upphöra att utgå från och med budgetåret 1959/60;

III. godkänna av departementschefen förordade grunder för den ekonomiska

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

förvaltningen av de allmänna läroverken;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i olika hänseenden anfört utfärda de författningsföreskrifter och övriga bestämmelser som föranledes av förslagen under I—III.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström* m. fl. (I: 398) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors* m. fl. (II: 504), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 115 ville beakta i motionerna anförda synpunkter samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de erforderliga författningsföreskrifterna med de ändringar, som föranledes härav;

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 399) och den andra inom andra kammaren av herr *Nestrup* (II: 505), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uttala

att rektor skulle beredas mera tid för den pedagogiska ledningen av den honom anförtrödda skolan,

att läroverken borde erhålla kompensation för bortfallande hyresinkomster,

att blivande övergångsbestämmelser borde bygga på skolförfattningssakkunnigas förslag,

att rektors medgivande skulle inhämtas före uthyrning av lokaler eller avyttring av löseegendom, samt

att föreskrifter borde utfärdas som gäve kommunerna möjlighet att välja övergång till det nya systemet från 1 juli 1958 eller 1 juli 1959.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 398 och II: 504 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att motionerna I: 399 och II: 505, i vad de avsåge möjlighet för kommun att välja övergång till det av departementschefen förordade systemet från den 1 juli 1958 eller den 1 juli 1959, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att riksdagen måtte

a) besluta, att läroverkskommuns åliggande från och med den 1 juli 1958 skulle regleras genom generella bestämmelser av det innehåll departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 mars 1958 förordat;

b) besluta, att ersättning för djäkpenningar m. m., utom i vad avsåge ersättning till Visingsöfonden, skulle upphöra att utgå från och med budgetåret 1959/60;

c) godkänna av departementschefen förordade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i olika hänseenden anfört utfärda de författningsföreskrifter och övriga bestämmelser som föranledes av förslagen under a)—c);

IV. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 399 och II: 505, såvitt de icke behandlats under II., i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Reservation hade anmälts av herrarna *Ohlön* och *Helén*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! I det föreliggande ärendet är man helt enig om syftet med förslagen i den framlagda propositionen. Ingen tvekan kan råda om att det måste vara önskvärt att avlasta från rektorerna administrativt ekonomiska göromål så långt det låter sig göra. Rektorerna har säkerligen en långt viktigare uppgift i skolorna än att betala ut löner åt sina lärare, sköta bokföringen

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

o. s. v. I det hänseendet synes i allmänhet de obligatoriska skolorna, folkskolor och enhetsskolor, ha kommit ett bra steg längre än de allmänna läroverken. De olika folkskolestyrelserna har nämligen i någorlunda stora kommuner en expedition, som ombesörjer alltmer av dessa uppgifter. För läroverkens del har det varit svårare att lösa dessa frågor, då ju varje läroverk utgjort en sluten enhet. Anknytningen till det kommunala skollivet i övrigt har mest varit inriktad på läroverksbyggnaderna, deras utrustning och förseende med inventarier; i övrigt har alla läroverkets angelägenheter skötts av rektorn och i viss mån vederbörande lokalstyrelse.

I ett avseende finns dock ett undantag från den regeln, och det gäller Stockholm, där man har en särskild direktion som bl. a. räknar och betalar ut löner åt lärarna vid de 20 statliga realskolorna och läroverken. Genom den nya skolstyrelselagen har förutsättningar skapats för att inom kommunen centralisera bl. a. de administrativt ekonomiska angelägenheterna både för statliga och för kommunala skolor till ett organ. Det är klart att man t. ex. i en stad av Stockholms storlek skulle kunna i princip tänka sig att hänföra dessa ärenden till kungl. direktionen över Stockholms stads undervisningsverk, som nu räknar ut lönerna för läroverkens lärare, men jag tror att det är mer att vinna på en sammanslagning av dessa göromål med motsvarande göromål för de obligatoriska skolorna.

Den motion i detta ärende, som jag har väckt tillsammans med ett par andra ledamöter av kammaren, ger också uttryck för en sådan ståndpunkt. Vi har understrukit att reformen bör ske så snart det är möjligt. Om jag nu vill stanna något inför de kritiska synpunkter — eller kanske snarare de frågetecken — som uppställs i vår motion, får detta således icke tolkas så, att jag eller motionärerna i övrigt skulle vara avogt inställda mot den princip som

jag har berört och som innebär en rationellare ordning än den nuvarande. Motionens syfte är tvärtom att söka få några punkter i förslaget särskilt belysta, så att en bättre grund kanske kunde skapas för samarbetet mellan staten och kommunerna. Där oklarhet råder, finns nämligen alltid möjligheter för ofruktbara kontroverser. Kanske det också kunde tilläggas, att det skulle gagna departementets tjänstemän, om man offentligt kunde ge svar på de frågor som vi framställt i vår motion, så att inte varje berörd skolstyrelse individuellt måste komma till departementet och kräva svar.

Av de frågeställningar som berörts i motionen har statsutskottet endast upptagit frågan om dechargen till behandling. Jag vill med några ord fästa riksdagens uppmärksamhet på ett par punkter beträffande denna behandling av utskottet. I vår motion hade vi föreslagit som en utväg när det gäller de omtalade svårigheterna med skolstyrelsens decharge, att riksräkenskapsverket skulle avsluta sin granskning av läroverksräkenskaperna senast två månader före den sista tidpunkten för den kommunala dechargen. Utskottet uttalar nu, att denna metod inte synes vara tekniskt möjlig att tillämpa, då riksräkenskapsverket icke hinner färdiggranska räkenskaperna mellan tiden för räkenskapernas avslutande och den föreslagna förfallodagen. Dechargen hos kommunen skall nämligen i allmänhet beviljas senast i juni månad och avse föregående kalenderår.

Den av utskottet gjorda invändningen kan jag för min del inte godta såsom bärande. Riksdagen kräver ju att kommunerna själva skall hinna med sin revision i stort sett inom den angivna tiden. Skulle det då vara tekniskt omöjligt att av statens egna organ kräva samma prestation? Då får man dessutom ta i betraktande, att riksräkenskapsverket har en personell utrustning, som är ofantligt överlägsen de många medelstora kommunernas. Naturligtvis kan det misstänkas, att räkenskaperna inte står

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

till riksräkenskapsverkets disposition lika tidigt som till kommunens revisorers, men en sådan svårighet torde kunna övervinnas genom andra åtgärder. En metod är kanske att i högre grad tillämpa platsrevision.

Den av utskottet gjorda invändningen torde därför knappast stå sig i läroverkskommunernas ögon. Men jag vill därjämte ifrågasätta, om utskottets uttalande i övrigt är fullt riktigt. Det uttalas nämligen, att dechargen i princip endast har avseende på de kommunala förtroendemännen och icke omfattar hos kommunen anställda tjänstemän. Om man som utskottet kan säga, att detta gäller *i princip*, tror jag knappast att det gäller *i praktiken*. Låt mig ta ett par exempel!

En kommunal tjänsteman beslutar en åtgärd, som för att bli gällande godkännes av vederbörlig kommunal nämnd. Erhåller nämnden sedan ansvarsfrihet för åtgärden, gäller givetvis ansvarsfriheten i realiteten även för tjänstemannen. Först om nämnden vägras decharge, kan regresskrav resas mot honom. Givetvis talar jag inte här om något fall, då brottsligt förfarande förekommer.

Som bekant har den nya kommunalagen och även den nya skolstyrelselagen formellt möjliggjort en delegation från kommunal nämnd eller styrelse till bl. a. tjänsteman. Denne handlar vid en sådan delegation i styrelsens namn och ställe. Om t. ex. enligt skolstyrelselagen visst slag av ärende delegeras till, låt oss som ytterlighet säga en statligt anställd rektor, måste då icke hans beslut, som är gjorda i skolstyrelsens namn, innefattas i dechargen? Gentemot staten blir han ju, såsom vi påpekat i vår motion, inte ekonomiskt ansvarig för sina gärningar, när staten utkräver ansvaret av kommunen som sådan. Nej, hans ansvar gäller helt visst gentemot kommunen och måste också innefattas i den kommunala dechargen.

Av de skäl som här anförts tror jag att utskottet grundat sin argumentation på en felaktig slutsats och att det problem, som motionärerna vidrört i detta

avseende, kan visa sig långt allvarligare än utskottet vill göra gällande.

Den syn som utskottet haft på denna fråga har föranlett ett uttalande i utlåtandet av det innehåll, att motionens innebörd skulle uppfattas som en önskan att vidmakthålla en gräns mellan statligt och kommunalt. Detta uttalande är oriktigt — som jag tidigare sagt — då syftet varit precis det motsatta. Man måste ju få dessa frågor klargjorda för att den gräns, som ändå finns, inte på grund av tvistigheter skall bli onödigt skarp.

Frågan om dechargen är, som jag förut konstaterade, den enda av motionens invändningar som behandlats av utskottet. Däremot har inte de i motionen berörda ytterligare oklarheterna närmare vidrörts. Jag tror att detta är till skada för ett förtroendefullt samarbete mellan staten och kommunerna. Det hade varit värdefullt, om de dualismer och kompetenskonflikter, som kan följa av Kungl. Maj:ts förslag och som exemplifierats i motionen, hade kunnat undanröjas i detta sammanhang. Jag hänvisar till vad som i motionen anförts om de frågor, som sammanhänger med tjänstebostäderna, med skyldigheter för de statliga befattningshavarna att vara kommunerna behjälpliga vid anordnandet av fria skolmåltider, fri förbrukningsmateriel, fria läroböcker m. m., med upplåtelse av skolornas lokaler för andra ändamål än skolans egna, med städerskornas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden m. m. Om dessa frågeställningar nu förbigåtts av utskottet, tror jag inte att Kungl. Maj:t kommer undan att senare på lämpligt sätt meddela kommunerna svar på frågorna.

Det är ju, herr talman, meningslöst att här ställa något yrkande. För egen del hyser jag den förhoppningen, att Kungl. Maj:t inte bara skall läsa utskottets kläm och riksdagsbeslutet utan även tillhörande handlingar och därvid måhända ha möjlighet att på något sätt beakta vad som i motionen anförts, innan författningarna utfärdas.

Jag har alltså, herr talman, intet yrkande.

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag har underskrivit utskottsutlåtandet. Jag har alltså ingenting att erinra mot vad där står. Jag har också i allt väsentligt accepterat, vad propositionen har ifrågasatt. Herr Näsström behöver alltså inte känna sig pikerad.

Att jag ändå begärt ordet beror på att jag vill ge uttryck för några synpunkter i samband med denna frågas fortsatta behandling. I utskottsutlåtandet heter det, att målsättningen för denna reform är att rektorerna skall få bättre möjligheter att ägna sig åt den pedagogiska ledningen. Vidare hoppas utskottet, att rektorstjänsterna, som för närvarande inte är attraktiva, skall bli det på grund av reformen. Jag vill också understryka, att den nya ordningen inte får innebära någon inblandning från kommunernas sida i den pedagogiska ledningen av läroverken. Det i varje fall tills vidare väsentliga resultatet av denna reform är att rektorerna slipper redogöransvaret för de ibland mycket stora belopp som det här är fråga om. Jag menar alltså, att staten har gjort sitt och att det nu hänger på hur reformen tillämpas ute i kommunerna.

Jag har försökt göra mig underrättad om hur kommunerna har hetett sig hittills, när de haft hand om förvaltningen av motsvarande högre skolor, och jag får nog säga att intrycket blivit litet blandat. Jag har fått en promemoria, sammanställd av en rektor vid en dylik kommunal högre skola, och vad han där meddelar, är ägnat att inge betänkligheter. Jag kan nämna en sådan sak som att om en lärare blir frånvarande på grund av sjukdom, så skall anmälan här om omedelbart insändas till skolexpeditionen. Men därutöver skall varje vecka en rapport insändas beträffande frånvarande lärare, och i god tid före den 24—25 varje månad skall det göras en anvisningslista för den gångna månaden, där lärarnas frånvaro är upptagen. Alltså för en och samma sak inte mindre än tre anmälningar! Vid de statliga läroverken sköter rektor om detta själv,

och rapport till skolöverstyrelsen inlämnas endast vid terminens slut. Det blir ju här en mycket stor omgång i ärendenas behandling. Jag kan tillägga, att protokollsutdrag dessutom skall inlämnas snarast möjligt angående styrelsens godkännande av rektors vikarieanskaffande. När sedan kontoret uträknat lönerna, uppgöres en utanordningslista, som av vaktmästaren får hämtas på skolexpeditionen. Den skall påskrivras först av rektor och sedan av ordföranden. Därefter går listorna tillbaka till kontoret för utanordning av lönerna.

Av denna redogörelse framgår att en väsentlig fördel med reformen skulle gå till spillo på grund av detta skyfflande av ärendena fram och åter mellan rektorsexpeditionen och den centrala skolexpeditionen.

Jag skall inte gå in på frågorna om löneplacering och sådant, men jag skall nämna något om hur behandlingen av räkningar skall ske. Det är nämligen så att det i huvudsak är rektor som bestämmer, vilka inköp som skall göras och hur utanordnade medel skall disponeras. Räkningarna beträffande inköp kommer i allmänhet direkt till rektorsexpeditionen — någon enstaka gång via skolstyrelsen. Räkningarna stämplas och åsättes ankomstdatum. Den 8—10 i varje månad sändes räkningarna ned till skolstyrelsens kontor sedan de kontrollerats. Då skall rabatterna vara avdragna, och rektor skall ha antecknat kontots beteckning efter fastställd littereringstabell. Rektor har ansvaret för att anslaget inte överskrides. Han skall med bistånd av huvudlärare och vaktmästare attestera räkningen, granska och godkänna den. Räkningarna skall inskrivas i rektors attestbok, d. v. s. han skall föra något slags dispositionsbokföring. Allt detta är ju naturligt, och mot det finns ingenting att invända. Men så kommer fortsättningen. Sedan räkningarna därefter gjort ett första besök hos allmänna skolstyrelsen, återvänder de till rektorsexpeditionen, och rektor tillser att de påskrivras på nytt. Därpå gör räkningarna en andra resa till allmänna

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

skolstyrelsen, som utbetalar pengarna.

Vi förstår att detta förfarande beträffande räkningarna innebär, att det inte blir någon lindring i vederbörande rektors arbete i fråga om räkningarna jämfört med nuvarande förhållanden.

Skolorna är skyldiga att upplåta sina lokaler för olika ändamål. Härom stadgas att samtliga inflytande hyresavgifter skall inbetalas, inte till skolstyrelsen eller skolexpeditionen utan till rektor. Inte ens den hyra, som utbetalas av drätselkammaren själv i den egna staden, får gå en kortare väg. Rektor får således pengarna av drätselkammaren. Han levererar i sin tur in dem till allmänna skolstyrelsen, som i sin tur återlevererar pengarna till drätselkammaren. Ringen är slut!

Det finns vidare fria spårvägsresor i olika kommuner. Jag har gjort en sammanställning av hur dessa ärenden behandlas. Vad jag nu närmast skildrar gäller en 4-årig realskola i en större stad. Jag vill inte säga vilken.

I klasserna 1 och 2 skall alla elever, som har minst två kilometers avstånd till skolan, ha fria skolkort. Det måste alltså noggrant kontrolleras, att avståndet är det riktiga. Övriga elever, i klass 3 och 4, kan få köpa spårvägskort till nedsatt avgift, om de bor minst två kilometer från skolan. Detta gäller om de är skrivna i kommunen. Är de inte skrivna i kommunen, kan de också få köpa skolkort, men av ett annat slag. Alla dessa affärer förmedlas av rektorsexpeditionen. Ansökningsblanketter av olika slag lämnas ut i klasserna. För klasserna 3 och 4 lämnas också inbetalningskort till spårvägens postgirokonton. Ansökningarna måste kontrolleras: väglängd, ålder och hemort — det är nämligen olika typer av kort för de elever som fyllt 14 år och för dem som inte fyllt 14 år, och det är olika för i kommunen hemmahörande elever och i kommunen icke hemmahörande elever. Allt detta material insändes till spårvägsstyrelsen. Under väntetiden, innan spårvägsstyrelsen behandlat ansökningarna, inbetalar eleverna i klass 3 och klass 4 sin kortavgift. Slutligen

återvänder listor med förteckning över berörda elever jämte korten. Dessa distribueras till klasserna. Klasserna 3 och 4 får sina kort, om de kan förete kvitto på inbetalningen. Listorna sändes ännu en gång till spårvägen, nu jämte sagda kvitton. Listorna kontrolleras åter hos spårvägen, och dupletter översändes till rektorsexpeditionen. Om det blivit något fel begånget, blir det ännu en gång en försändelse till spårvägen, som slutgiltigt rättar och — som man hoppas — för sista gången översänder listorna för arkivering.

Den här ifrågavarande rektorn framhåller, att med den erfarenhet han har av olika skolformer, tror han inte att det blir så mycket mindre att göra efter den 1 juli i år på rektorsexpeditionerna, men, tillägger han, det beror på hur pass renodlade byråkrater de mannar är som skall komma att bekläda de nya posterna. Själv säger han sig i närvarande stund på grund av ett långt livs erfarenheter vara ganska pessimistisk. Han anar onda tider och längtar ivrigt efter att uppnå pensionsåldern.

I den kungliga propositionen heter det: »I övrigt förekommer vid läroverken vissa arvoden och ersättningar i samband med intagning av elever samt vid prov och prövningar liksom även stämpelmedel för lösen av betygsavskrifter. Även dessa obetydliga belopp bör förvaltas av kommunen. De sakkunniga utgår emellertid från att kommunen åt rektor delegerar rätten att uppbära och utbetala dessa belopp, då så finnes vara mest praktiskt.» Tacka för det! Det är fråga om prövningsavgifter vid efterprovning efter ej fullt godkänd studentexamen, fyllnadsprovning efter studentexamen, särskild provning för studentexamen för dem som vill avlägga den etappvis, provning av folkskolläraernas kompetens att undervisa i engelska och fyllnadsprovning efter realexamen m. m. Alla dessa prövningar noteras nu i olika liggare, där vederbörande lärare i marginalen får kvittera. Det är här fråga om ärenden, som kan expedieras mycket fort. Jag ryser vid tanken på att en kom-

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

mun skulle hitta på att infordra alla dessa avgifter till den centrala skolexpeditionen, och att avgifterna sedan skall vandra tillbaka till rektor samt till examinatore och medbedömare. Då blir det mycket mera arbete.

Jag kommer fram till följande. Jag tror att den här reformen kan bli till välsignelse för läroverken under förutsättning att den utformas på ett vettigt sätt. När jag nu ser att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är närvarande, skulle jag vilja uttala det önskemålet, att statsrådet går i författning om att det utfärdas särskilda föreskrifter — genom riksräkenskapsverkets försorg eller skolöverstyrelsens, helst efter samarbete mellan de två myndigheterna — som ger kommunerna bindande råd och anvisningar om hur de bör förfara, när de nu skall överta dessa statliga förvaltningsavgifter.

Jag fick förra året från en vän som var i Californien en tidningsartikel, som skildrade förhållandena vid San Franciscos renhållningsverk, tror jag det var. Artikeln avsåg att belysa, hur ordningen där helt och hållet överensstämde med Parkinsons lag, att sju tjänstemän sätts att utföra det arbete som en enda tjänsteman skulle kunna utföra. När jag tagit del av de här rapporterna om hur skolexpeditionerna på vissa håll arbetar, kan jag inte frigöra mig från det intrycket att Parkinsons lag håller på att tränga igenom även i vårt land.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Her talman! Jag ber först att få säga, att jag är glad över att San Franciscos renhållningsverk inte sorterar under andra avdelningen av statsutskottet; vi har tillräckligt mycket att göra ändå. Men i sak skulle jag vilja säga, att efter många års strävanden har vi i dag äntligen kommit dithän, att vi skall kunna lätta bördorna för rektorerna vid våra skolor.

Alla som sitter i denna kammare vet, att denna fråga varit aktuell under

många år. Nu har vi kommit så långt att det föreslagits en ändring, och da trodde jag att ändringen skulle mottas med stor tillfredsställelse av dem det vederbör. I rättvisans namn får man nog också säga, att de allra flesta av rektorerna är glada över denna ändring, men det tycks vara så, att om man rör vid någonting som ligger under vederbörandes domäner, finnes det alltid personer som anser att det är fel att göra den ändringen, även om det blir en lättning för dem. Det avviker ifrån tidigare rådande förhållanden. Man måste kanske ändra på någon punkt, och det förorsakar — just vid det tillfället åtminstone — visst besvär, som man inte vill vara med om. Men om vi skulle se det i stort, måste väl alla medge, att det uppenbarligen blir en stora förbättring för våra rektorer.

Med anledning av vad herr Ohlon sade — han har ju varit överens med oss, så det gällde väl mera randanmärkningar — måste jag framhålla, att vi redan nu i stort sett har denna anordning för det obligatoriska skolväsendet, som omfattar många gånger om det antal elever och många gånger det antal lärare som det här är fråga om, utan att man har hört några som helst allvarliga klagomål. Jag tycker att man inte skall göra allting så förfärligt märkvärdigt, när saken redan har blivit praktiserad på andra områden.

Herr Ohlon nämnde här en rad detaljer, hur räkningarna går, vad rektorerna har att handlägga, o. s. v. Ja, jag misstänker att om vi skulle i kammaren börja i detalj tala om vad en byråchef har att göra i ett ämbetsverk, skulle vi få långa, långa matsedlar. Men det är ju för att fullgöra den uppgiften, som de är tillsatta. Jag tror att hela saken tjänar på att vi inte gör den märkvärdigare än den är.

Även här blir det ju en sorts försöksverksamhet. Skulle det visa sig i någon detalj, att det inte fungerar bra, så anser jag, att vederbörande myndigheter har skyldighet att rätta till sådant. Men det stora för mig är att vi kan från

Ang. ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m.

rektorerna avlasta en del av det administrativa arbetet, så att de kan få ägna sig åt sin pedagogiska uppgift, som även i framtiden måste vara den väsentliga.

Sedan bara några ord med anledning av herr Lundströms anförande. Inte heller på den av honom berörda punkten tror jag att man skall göra det märkvärdigare än det är. Hur har administrationen för det obligatoriska skolväsendet kunnat löpa nu i många, många år, när kommunerna handhaft det? Sedan har man ju möjligheter att vidtaga de åtgärder, som man anser vara lämpligast naturligtvis inom ramen för bestämmelserna. Men trots att vi har samma bestämmelser på en rad punkter, vet vi alla, att ärendena i praktiken handläggs på många olika sätt av olika personer i de olika kommunerna. Det väsentliga är att det inte blir något onödigt blanketteraseri. Det är utskottets uppfattning. Kontroll skall det naturligtvis vara härliksom på andra områden, men det är inte omöjligare att få kontroll här än vad det har varit och är inom det obligatoriska skolväsendet. Vi tror att detta förslag innebär ett stort steg framåt. Utskottet har också, som sagt, ansett att om det skulle visa sig att någon detalj inte har utformats så bra som det går att göra, bör det ske en ändring. Närmare kan man inte gärna komma.

Jag är glad över att vi äntligen har kommit fram till detta förslag och hoppas att riksdagen skall fatta ett enhälligt beslut. Därmed, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga, men jag tror dock knappast att man i denna fråga bara kan hänvisa till att vad som inte nu kan lösas på rak arm kommer att lösas under hand. Det finns nämligen problem här, som man i förväg klart ser och som inte är jämförbara med dem som har förelegat inom den obligatoriska skolan. Vi anför i motionen några exempel härpå, och jag

vill endast visa på ett, som måhända kan anses triviale men som är ganska talande. Det gäller städerskornas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden, där en klar dualism tycks komma att uppstå. Dessa städerskor skall alltså vara statligt anställda, genom statliga kollektivavtal och instruktioner. De skall erhålla pension efter statliga reglementen, men kommunen skall svara för de expensmedel, varur lönerna skall bestridas och, såvitt man kan bedöma av propositionen, även för resultatet av städningen. Staten föreskriver genom avtal och instruktioner hur städningen skall fullgöras, men kommunen skall ansvara för det av statlig personal fullgjorda och genom statliga föreskrifter reglerade arbetet. Därför tror vi motionärer att det här kan komma att uppstå komplikationer.

Jag kan nämna att i Stockholms stad vet man för närvarande helt enkelt inte hur man skall lösa ett sådant problem. Jag kan knappast föreställa mig att den saken kan klaras med mindre än att ett mycket grundligt samråd sker mellan ecklesiastikdepartementet och berörda kommuner.

Vi hade hoppats att det med de många exempel som har åberopats i motionen — många andra exempel, varav herr Ohlson gett en del, skulle kunna nämnas — skulle varit angeläget för utskottet att till Kungl. Maj:t rikta den uppmaning, som vi i motionen förordade, nämligen att göra en ordentlig översyn, innan författningarna utfärdas. Detta skulle ha varit möjligt, och det skulle ha kunnat på ett tidigt stadium och på en enda gång enhetligt undanröja många av de svårigheter, som man nu med säkerhet vet kommer att uppstå.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom herr Lundström talade enbart för Stockholms del, måste jag invända att det bör vara desto lättare för Stockholm, som skolväsendet här sorterar direkt under skolöverstyrelsen.

Ang. vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelser reformen

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är inte endast Stockholm det är fråga om. Det är klart att de problem som jag åberopat naturligtvis gör sig mest gällande i en kommun som har många läroverk. I en kommun som endast har ett läroverk är det givetvis mycket lättare att lösa frågorna, men de större skolkommunerna får otvivelaktigt en mängd komplikationer.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Ang. vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelser reformen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelser reformen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 93 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 28 februari 1958, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat meddela bestämmelser angående dels allmän skolplikt, dels ock skolhälsovård vid det obligatoriska skolväsendet, högre kommunala skolor och vissa andra skolformer, att gälla från och med den 1 juli 1958;

II. godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till kostnaderna för vissa skolledare, att gälla från och med den 1 juli 1958.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 28 februari 1958 förordat och utskottet i utlåtandet uttalat meddela bestämmelser

angående dels allmän skolplikt, dels ock skolhälsovård vid det obligatoriska skolväsendet, högre kommunala skolor och vissa andra skolformer, att gälla från och med den 1 juli 1958;

b) godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till kostnaderna för vissa skolledare, att gälla från och med den 1 juli 1958;

c) i anledning av motionerna I: 352, av fru *Gärde Widemar*, och II: 453, av herr *Eliasson* i Stockholm, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

II. att motionerna I: 351, av herr *Edström*, och II: 452, av fröken *Höjer* och fröken *Elmén*, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 388, av fröken *Andersson* och herr *Kajser*, och II: 490, av herr *Nyhage*, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr OLSSON, ERIK, (s):

Herr talman! Jag vill i detta ärende instämma i utskottets utlåtande, när det sägs att Kungl. Maj:ts förslag har utformats så att det i allt väsentligt bör godtagas. Det är ett enda ord i förslaget, som gjort att jag begärt ordet. Författningssakkunniga vill i skollagstiftningen byta ut ordet målsman mot vårdnadshavare. Det är ju fråga om en speciallagstiftning för skolan, och jag kan inte finna att begreppet målsman, som vi nu har, riktigt motsvaras av begreppet vårdnadshavare i övrigt lagstiftning. Vårdnadshavare är ett tungt ord, och jag tänker med en viss förskräckelse på att vi kanske kommer att få »vårdnadshavareföreningar» och »Sveriges vårdnadshavares riksförbund». Det tycker jag låter litet illa, och jag skulle därför, om det kan medgivas, vilja yrka bifall till utskottets förslag med den ändringen att ordet målsman bibehålles i lagstiftningen.

I detta anförande instämde herrar *Hesselbom* (s) och *Källqvist* (fp).

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Detta problem tillhör ju inte riksdagens allra största. Man har velat ge uttrycket målsman en något vidare bemärkelse. Men hur blir det om kamrarna skulle fatta olika beslut i denna fråga? Skall det bli sammanjämkning mellan kamrarna, om andra kammaren skulle godta uttrycket vårdnadshavare och inte första kammaren? Jag är tacksam för vännen Olssons skolmästargärning på denna punkt, men jag tror inte att det har någon större betydelse, vilket uttryck vi använder. Om man kommer in på sådana petitesser kan man få diskussioner i all oändlighet, ty man kan ha olika uppfattningar i all oändlighet om vilka uttryck man bör använda. Alla i denna kammare vet för övrigt, att det ofta händer att riksdagen använder uttryck, som ute i landet aldrig godtages. Man använder i stället många gånger mera praktiska uttryck än vi kan få i vår lagstiftning. Det är kanske en bra åtgärd, och jag tror att det kommer att gå så även i detta fall.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Olsson, Erik*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att ordet »vårdnadshavare» i föreslagna uppfattningar utbyttes mot »målsman».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 89, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till herr *Erik Olssons* under överläggningen gjorda yrkande, att ordet vårdnadshavare i föreslagna uppfattningar utbytes mot målsman.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Erik*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 69.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 92, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckt förslag om höjning av avgiften för kompetensprov för körkort.

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

Föredrogs ånyo sammansatta bevilnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid användning av motorredskap i skogsbruket.

Till jordbruksutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

1) de likalydande motionerna I: 14, av herr *Sundin* m. fl., och II: 13, av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte

I. i princip besluta kollektiv restitution från och med den 1 juli 1957 genom särskilt anslag å nionde huvudtiteln av skatt å bensen, som förbrukades av motorsågar och andra jämförbara motorer och redskap i skogsbruket, att avräknas mot bensinskattemedel;

besluta att ifrågasvarande restituerade bensinskattemedel skulle tillföras en för ändamålet bildad fond, skogsbrukets bensinskattefond, att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna anförts; samt

hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av de närmare tillämpningsföreskrifter, som i anledning härav kunde befinnas erforderliga;

II. till grundval för nämnda restitutionsförfarande hos Kungl. Maj:t anhålla om närmare utredning rörande förekomsten av motorsågar och andra jämförbara motorer och redskap i skogsbruket och den häremot svarande bensinförbrukningen; samt

III. i avvaktan på frågans definitiva lösning för omedelbar disposition anvisa ett belopp av 300 000 kronor för vartdera av budgetåren 1957/58 och 1958/59 till förenämnda fond till fördelning i enlighet med motionernas syfte, att senare avräknas mot de anslag, som definitivt fastställdes, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 71, av herr *Einar Persson*, och II: 119, av herr *Persson* i Tandö, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta

att kollektiv restitution genom särskilt anslag å nionde huvudtiteln skulle ske av skatt å bensen, som förbrukades av motorsågar i skogsbruket, genom återbetalning årligen fr. o. m. budgetåret 1958/59, att avräknas mot bilskattemedel;

att restituerade medel måtte disponeras av den utsedda styrelsen;

att restituerade medel måtte, om styrelsen funne lämpligt, fonderas från ett år till ett annat;

att skogsstyrelsen skulle få i uppdrag att ytterligare utreda förekomsten av motorsågar i skogsbruket och den häremot svarande bensinförbrukningen; samt

att ett förskott å förslagsvis 400 000 kronor måtte utgå under budgetåret 1957/58, att avräknas mot de i det föregående föreslagna medlen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 17, av herr *Sundin* m. fl., och II: 20, av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl., vari — under åberopande av vad i motionen II: 13 anförts — hemställdes, att riksdagen måtte antaga följande förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensen och motorsprit:

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 3 maj 1929 om särskild skatt å bensen och motorsprit skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Restitution av skatt, som i denna förordning avses, må åtnjutas:

a) för bensen — — — svensk frihamn;
b) för bensen — — — jordfräsar eller av inom skogsbruket nyttjade motorsågar och därmed jämförbara motorer och redskap;

c) för bensen — — — framföres; samt
d) för bensen — — — motordrift.

Vid restitution — — — belöpande tul-len.

Denna förordning skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1957;

2) motionen I: 72, av herr *Einar Persson*, vari hemställdes, att riksdagen i anledning av det förslag, som framlagts i motionen I: 71, måtte besluta vidtaga därav betingade kompletteringar i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensen och motorsprit samt i kungörelsen den 26 maj 1948 (nr 370) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning; samt

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

3) motionen II: 120 av herr *Persson* i Tandö.

Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet hade förenämnda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott, vilket utskott i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 14 och II: 13, I: 71 och II: 119, I: 17 och II: 20 ävensom I: 72 samt II: 120 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Pettersson* i Dahl, *Gustaf Elofsson*, *Bengtson* och *Oscar Carlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits,

samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 14 och II: 13, I: 71 och II: 119, I: 17 och II: 20 ävensom I: 72 samt II: 120 besluta

1) att medgiva skogsnäringen gottgörelse för skatt å bensin, som förbrukades vid användning av motorredskap inom näringen, från och med den 1 juli 1957 i överensstämmelse med de grunder som i reservationen förordats;

2) att föreskriva, att till näringen återburna bensinskattemedel skulle tillföras en särskild fond, benämnd skogsbrukets bensinskattfond, att avräknas mot automobilskattemedlen,

3) att antaga följande såsom reservanternas förslag betecknade

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 3 maj 1929 om särskild skatt å bensin och motorsprit skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Gällande lydelse

Restitution av skatt, som i denna förordning avses, må åtnjutas:

a) för bensin — — — svensk frihamn;
b) för bensin eller motorsprit, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motordrivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske eller av inom trädgårdsnäringen nyttjade jordfräsar;

c) för bensin — — — framföres; samt
d) för bensin, — — — än motordrift.
Vid restitution — — — belöpande tul-
len.

Reservanternas förslag

Restitution av skatt, som i denna förordning avses, må åtnjutas:

a) för bensin — — — svensk frihamn;
b) för bensin eller motorsprit, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motordrivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske eller av inom trädgårdsnäringen nyttjade jordfräsar eller av inom skogsbruket nyttjade motorsågar och därmed jämförbara motorer och redskap;

c) för bensin — — — framföres; samt
d) för bensin, — — — än motordrift.
Vid restitution — — — belöpande tul-
len.

Denna förordning skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1957.

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

4) att mot senare avräkning mot det restitutionsbelopp, som måtte komma att bestämmas för budgetåret 1957/58, till Gottgörelse till skogsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen,

5) att mot senare avräkning mot det restitutionsbelopp, som måtte komma att bestämmas för budgetåret 1958/59, till Gottgörelse till skogsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, samt

6) att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i det av reservanterna föreslagna yttrandet i övrigt anförs.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Eftersom jag är motionär i den fråga som behandlas i sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 må det tillåtas mig att anföra några synpunkter.

Som alla känner till brukar jag vara synnerligen lojal mot Kungl. Maj:t när det gäller anslagsäskanden, men i detta fall kommer jag att ställa ett yrkande som i fråga om statsutgifter går utöver vad Kungl. Maj:t äskar. Eftersom riksdagen i denna fråga tidigare har fattat ett principbeslut, som också bör gälla för skogsbruket och dess arbetare, har jag inga större samvetskval för att jag yrkar på högre utgifter. Jag kan härvid åberopa vad 1956 års sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet anförde i sitt yttrande om restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen. Detta återges i utskottets utlåtande på s. 7 och lyder så här:

»Med hänsyn till att de genom bensinbeskattningen inflytande skattemedlen är avsedda att bidra till kostnaderna för vägväsendet anser utskottet att kompensation bör lämnas trädgårdsnäringen för de särskilda kostnader, som uppkommer till följd av beskattningen av bensin, nyttjad som drivme-

del för näringsgrenens maskiner och redskap. Utskottet förordar sålunda, att sådan ändring vidtages i 5 § i 1929 års förordning om särskild skatt å bensin och motorsprit, att restitution må åtnjutas jämväl för bensin och motorsprit, som användes för framdrivande av inom trädgårdsnäringen nyttjade jordfräsar.»

Det är bl. a. detta yttrande av dåvarande sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet och det därpå grundade riksdagsbeslutet om återbäring av erlagd skatt å bensin som har inspirerat motionerna I: 71 och II: 119.

Vi motionärer anser det nämligen vara ett ofrånkomligt rättvisekrav att skogsbrukets arbetare får restitution av den skatt som erläggs för bensin som förbrukas av deras dyra motorredskap. Ty det finns väl knappast någon arbetargrupp som måste hålla sig med en så dyrbar verktygsuppsättning som just skogsarbetarna. En bra motorsåg kostar, som kammararens ledamöter säkert känner till, mellan 1 500 och 1 600 kronor. Det är därför fullständigt obegripligt att sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet i detta sammanhang har velat göra en gränsdragning mellan å ena sidan jordbruks-, fiskeri- och trädgårdsnäringen och å andra sidan skogsbruket.

Jag skulle tro att skogsnäringen och dess arbetare har samma betydelse för det svenska samhället som de övriga tre nämnda näringarna, men tyvärr tycks inte det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet ha samma mening.

Jag har mycket svårt att förstå att man här skall tillämpa en mera restriktiv princip då det gäller skogens arbetare än då det gäller jordbrukets, fisket och trädgårdsnäringens arbetare. Man borde väl ändå vara en smula konsekvent. Eller är det måhända så, att utskottet anser att skogsarbetarna har det betydligt bättre ekonomiskt ställt än t. ex. trädgårdsnäringens utövare och därför inte behöver någon återbäring av den bensinskatt som de har erlagt för sina motorsågar? Jag kan knappast tolka utskottets utlåtande på annat sätt.

Motionerna har remitterats till ett

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

stort antal myndigheter, förbund och föreningar, bl. a. till skogsstyrelsen och Skogs- och flottningsarbetareförbundet. Sistnämnda förbund har i sitt remissvar enligt referatet i utskottsutlåtandet anfört bl. a. följande.

»Skogs- och flottningsarbetareförbundet anser att användningen av motorsågar inom skogsbruket har inneburit en stark rationalisering av avverkningsarbetet och medfört betydande vinster för hela vårt folkhushåll. Det absolut övervägande flertalet av de till ett beräknat antal av ca 50 000 uppgående motorsågarna äges av enskilda skogsarbetare. I många fall innebär detta, att dessa fått ta stora ekonomiska risker med hänsyn till de förhållandevis höga kostnader, som anskaffningen av motorsågen innebär. Bland dessa arbetare finner man det därför orättmätigt att staten skall tillgodogöra sig inkomster på den bensin, som användes som drivmedel av motorsågarna genom en bensinskatt avsedd att låta motorfordonstrafiken bära sin andel av uppkommande väggkostnader.

Vid förbundets senaste förbundskongress förelåg ett flertal motioner från förbundsavdelningar, vari krävdes åtgärder från förbundets sida för att få en ändring till stånd i detta förhållande. Det anfördes därvidlag också att man ser det som en rättvisefråga, att skogsarbetarna erhåller samma rätt till restitution av skatt på bensin som i dylika fall användes som drivmedel, vilken tidigare tillerkänts jordbruket, trädgårdsnäringen och fisket.

Förbundet finner det därför angeläget framhålla, att de motioner som nu förelagts riksdagen har ett starkt stöd bland skogsarbetarna.»

Jag vill kraftigt understryka detta yttrande av förbundet.

Motionerna har tillstyrkts av samtliga tio hörda remissinstanser utom statskontoret och Svenska vägföreningen. Som alla känner till brukar statskontoret yrka avslag på alla anslagsäskanden som är högre än regeringens, och att Svenska vägföreningen har avstyrkt motionerna är kanske inte heller så märkvärdigt.

Det vore mycket att citera ur Svenska vägföreningens yttrande. Jag skall här anföra några rader för att kammarens ledamöter skall få ett begrepp om hur man på det hållet argumenterar sig fram till ett avstyrkande av ifrågasvarande motioner, speciellt som detta yttrande från Svenska vägföreningen också tydligen har inverkat på utskottets utlåtande.

Svenska vägföreningen yttrar bl. a.: »Användningen av motorredskap inom skogsbruket blir emellertid aldrig stationär på samma sätt» — här syftar man på jordbrukets traktorer — »Skogsbrukets arbetskraft och redskap flyttas till olika tillfälliga arbetsplatser och dessa förflyttningar, som ofta är ganska långväga, framgår över allmänna och enskilda vägar, skogsbilvägar och basvägar. Den ifrågasatta restitutionen bör därför bedömas med hänsyn till samhällets åtgärder för att vara behjälpligt med att tillgodose skogsbrukets vägbehov. Det är nämligen ofrånkomligt att skogsbrukets motorredskap, barkningsmaskiner, motorsågar m. m. i stor utsträckning måste vägtransporteras.»

Till detta vill jag endast säga, att barkningsmaskinerna är mycket mer stationära än många av jordbrukets motorredskap. I min hemkommun, som är den största skogskommunen i Dalarna, ligger den enda barkningsmaskin, som finns där, efter en länshuvudväg, alltså inte vid någon skogsbilväg. Transporten av motorsågar sker väl för övrigt oftast med personbil. Man lägger in motorsågen i bilens bagageutrymme eller i baksätet. Motorsågen släpas således inte efter bilen längs vägen och sliter inte vägen, vilket Svenska vägföreningen tycks tro.

Jag måste också bestämt protestera mot Svenska vägföreningens uppfattning att skogsbruket på något sätt skulle få ekonomisk hjälp av samhället för att iordningställa basvägar. Det finns säkerligen ingen enda skogsarbetare som känner till denna samhällets hjälp. Men kanske utskottet är bättre underrättat.

Utskottet, som dock har några positiva saker i sin skrivning, anför: »Enligt utskottets mening bör skogsnäringens

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

restitutionsfråga liksom övriga spörsmål av samma innebörd övervägas i ett sammanhang vid den fortsatta utredning rörande restitution av bensinskatt, som anknyter till 1953 års trafikutredning. På denna grund avstyrker utskottet bifall till det förut nämnda motionsyrkandet.» Till detta vill jag bara ställa den frågan: Varför anförde man ej samma skäl när det gällde trädgårdsnäringens jordfräsar? Jag tycker nog, som jag tidigare sagt, att man borde vara litet mera konsekvent. Jag är inte heller övertygad om att 1953 års trafikutredning har fått sådana direktiv att den kan utreda även denna för skogsbruket aktuella fråga.

Som framgår av de i ämnet väckta motionerna är det inte meningen att återbäringen av erlagd bensinskatt för skogsbrukets motorredskap skall ske individuellt, utan här skall ske en kollektiv återbäring ungefär efter samma grunder som när det gäller fiskerinäringen. Enligt motionerna skall de medel, som erhålles genom återbäring av erlagd bensinskatt, användas till förslagsvis bl. a. ökad instruktions- och serviceverksamhet ute på skogsbrukets arbetsplatser och förläggningar i skogen, till det skogliga arbetarskyddet, försöks- och forskningsverksamhet, inom den skogliga yrkesutbildningen m. m. Till dessa ändamål utgår det såvitt jag vet för närvarande inga särskilda statsbidrag.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häri instämde herrar *Erik Svedberg* (s), *Axel Emanuel Andersson* (cp), *Jonsson* (s), *Lage Svedberg* (s) och *Osvald* (fp).

Herr CARLSSON, OSCAR, (s):

Herr talman! Sedan jag lyssnat till herr Einar Perssons anförande finner jag, att de synpunkter, som han här framfört, är desamma som jag har lagt på detta ärende då jag har anslutit mig till reservationen. Det kan därför vara onödigt att jag tar kammarens tid i an-

språk för att upprepa vad herr Persson redan sagt. Jag nöjer mig för den skull med att be att få helt instämma i herr Perssons anförande och yrka bifall till reservationen.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Utan någon längre motivering kan man väl konstatera, att det är egendomligt, för att inte säga besynnerligt, att det skall betalas vägskatt för motorsågar som användes i skogsbruket. Det blir ju resultatet, om man bifaller utskottets utlåtande. Bifalles däremot reservationen blir följden att man får restitution för motorsågar på samma sätt som för erlagd bensinskatt inom jordbruket och trädgårdsnäringen.

Jag måste i princip deklarerat, att hela den nuvarande vägbeskattningen via bensinen enligt min uppfattning i längden kommer att bli ohållbar. Det finns ingen möjlighet att fortsätta med att på detta sätt ta ut skatt via bensinen då vi får allt flera olika maskiner som icke är väggående men som drivs med bensin. Vi kommer att möta den ena svårigheten efter den andra. Det är inte bara motorsågar som det här gäller, utan rätt snart får vi också att behandla frågan om restitution av erlagd bensinskatt för truckar som används för olika ändamål.

Jag vill ha nämnt detta i princip. Så länge man använder systemet att ta ut vägskatt via bensinen, får man emellertid bekväma sig till att försöka göra de undantag, som betingas av den formen av beskattning.

Man talar mycket ofta om rationalisering inom olika näringar, och man ser med glädje att det rationaliseras. Då borde man nu, när det gäller skogen som ju är vår viktigaste exportnäring, med tacksamhet konstatera att det skett en sådan rationalisering där genom att man gått över till motorsågar. Men då ställer man sig, om vi skall följa utskottets förslag, rent av hindrande för motorsågarnas användning i det man lägger skatt på den bensin, som användes till dessa.

Detta har redan anförts av herr Persson liksom i remissyttranden från olika

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

håll. Jag vill starkt understryka vad herr Persson nämnde beträffande Skogs- och flottningsarbetareförbundets yttrande, nämligen att även om det skulle ligga nära till hands för skogsarbetarna att vilja ha en individuell restitution har inte Skogs- och flottningsarbetareförbundet ansett detta möjligt utan faktiskt tillstyrkt en kollektiv restitution.

Jag skulle också kunna åberopa en av de andra instanser som yttrat sig, nämligen Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som till att börja med framhåller, att förbundet »finner det principellt riktigt att de inkomster, som erhålles från skatten på bensin, i första hand skall användas för vägväsendets förbättring och finner det därför vara helt i sin ordning att riksdagen fattar beslut om restitution av skatt på bensin som förbrukas av motorer och maskiner av olika slag inom jordbruk, trädgårdsodling och yrkesmässigt fiske. Då ej heller de åtskilliga tiotusental bensinförbrukande redskapen inom skogsbruket har något med förslitning av vägarna att göra är enligt riksförbundet motionärernas tankegång logisk, att skogsbruket skall på något sätt lämnas gottgörelse för den merkostnad för näringen, som bensinskatten utgör».

Således är både Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som är den mest betydande organisationen på företagarsidan, och Skogs- och flottningsarbetareförbundet, som har motsvarande ställning på arbetstagarsidan, fullständigt eniga om att det bör utgå restitution.

Det är för övrigt så, om man ser på de yttranden, som föredragits i utskottet, att det knappast finns någon mer än Svenska vägföreningen, som ställer sig avvisande till tanken på restitution. I en gemensam skrivelse, som också har åberopats i utskottet, har domänstyrelsen, Föreningen Skogsarbeten, Svenska lantarbetsgivareföreningen samt Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening också tillstyrkt motionerna. Att sedan Svenska vägföreningen ställer sig som den gör är kanske förklarligt med hänsyn till dess verksam-

het. Motiveringen för dess ställningstagande kan man knappast säga är särskilt bärande. Den har också utsatts för kritik från de tidigare talarna.

Jag vill sluta med att säga, herr talman, att det enligt min uppfattning sällan har åstadkommits en så svag motivering, som den utskottet lämnat i detta fall. Jag kan givetvis inte tänka mig något annat än att ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Egentligen är det ganska lustigt, att jag här skall stå och försvara utskottet; jag har nämligen en mycket stor förståelse för motionärernas och reservanternas synpunkter.

Om jag börjar med förspelet till dessa motioner, vilket onekligen har inverkat på ärendets behandling, vill jag säga att motionärerna har snappat upp ett uppslag, som kommer ifrån kungl. skogsstyrelsen. Denna hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t i juni förra året om restitution i den form, som motionärerna nu yrkar på. Kungl. Maj:t har inte företagit någon åtgärd i anledning av framställningen, och det var väl det, som senare blev anledning till en interpellation i andra kammaren av herr Larsson i Hedenäset. Jag vill för min personliga del säga, att jag för ungefär ett år sedan gjorde en anteckning i min almanacka om att det här fanns ett motionsuppslag, som kanske var värt att ta fasta på. Som jag förut sade kom sedan interpellationen och vidare en motion av herr Larsson i Hedenäset m. fl., och jag har därför avstått från att motionera i ärendet.

Nu vill jag livligt instämma i vad föregående talare här sagt om att man naturligtvis kan åberopa rättvisekrav, när man som motionärerna och reservanterna begär restitution av skatt på bensin, som förbrukas till motorredskap i skogsbruket. Sådan restitution — det har de föregående talarna också påpekat — är redan beviljad åt jordbruket för traktorer och skördetröskor samt åt fisket och trädgårdsnäringen och redan

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

i viss mån också åt skogsbruket, till byggande av skogsbilvägar.

Jag vill också understryka, att remissinstanserna tämligen enhälligt förordade bifall till motionerna. Det är bara statskontorets yttrande och Svenska vägförningens — jag håller med om att det senare innehåller ganska märkliga uttalanden — som går i annan riktning.

När vi behandlade ärendet i sammanatta utskottet började vi med att känna oss för hur inställningen var till en fortsättning på restitutionens väg. Redan före sammanträdet hade jag haft kontakt med ledamöter av bevillningsutskottet för att få reda på deras inställning till genomförandet av en ytterligare restitution. Vi fann ganska snart i utskottet, att det inte gick att nå enighet om bifall till motionerna. Det var särskilt herr Perssons partikamrater, som föreföll att vara mot ett bifall, men även representanter för högern och folkpartiet hade samma mening, det vill jag utan vidare erkänna.

Det förefaller mig som om många hade blivit påverkade av den uppfattning, som finansministern gav uttryck åt då han i november förra året i andra kammaren lämnade sitt svar på herr Lارسons i Hedenäset interpellation, nämligen att vi inte kan driva detta restitutionsförfarande in absurdum. Finansministern erinrade om att det finns otaliga områden som då kan komma i fråga, t. ex. restitution för motorbåtar, inom försvaret för motortorpedbåtar, för traktorer, truckar och liknande fordon, som används inom begränsade områden, såsom fabriksområden och järnvägsområden, samt även för stationära motorer av olika slag, alltså hela vägen ned till — som ett kvickhuvud påpekade — »bensindrivna» cigarrettändare.

Jag måste erkänna, att även om det nu gäller skogsbruket kan man inte negligera finansministerns farhågor, ty om man i den heliga rättvisans intresse börjar restituera bensinskatt på alla områden, där man inte kan ställa förbrukningen i direkt förbindelse med vägväsendet, kan man hamna i en byråkratisk pappersexercis som vi inte har an-

ledning att eftersträva. Finansministern tillade för övrigt i interpellationssvaret, att han nästan med förskräckelse såg fram mot en utveckling, där de olika statliga verken laborerade med sina egna små inkomstkällor för ändamål som ändå bör tillgodoses via den reguljära budgetbehandlingen. Denna finansministerns förskräckelse eller tvekan bör man kanske med god vilja kunna förstå. En av motionernas svagheter är ju för övrigt, att man i dem föreslår att de restituerade medlen skall användas till ändamål, som normalt erhåller anslag under nionde huvudtiteln. Detta gäller en hel del av de ändamål som reservanterna räknar upp på s. 18 i utlåtandet, t. ex. den skogliga yrkeskunskapen, instruktions- och serviceverksamheten ute på arbetsplatserna och förläggningarna i skogen samt vissa försöks- och forskningsuppgifter.

Det förefaller mig som om reservanterna inte hade riktigt klart för sig, att det drivs en mycket intensiv yrkesutbildning numera även på maskinteknikens område med hjälp av statsmedel och prisutjämningsmedel; även undervisning ute på arbetsplatserna. Skogsstyrelserna har t. ex. instruktörer som på arbetsplatserna instruerar arbetarna och drar samman dem till kurser.

Även om jag bortser från denna anmärkning kvarstår onekligen frågan om rättvisekravet och om man inte bör låta skogsbruket få bli tillgodosett liksom de tre övriga näringar, som har fått restitution, och först därefter definitivt sätta punkt för restitutionsförfarandet, åtminstone intill dess 1953 års trafikutredning har slutbehandlat frågan om restitution av bensinskatt i stort.

Jag tillät mig i utskottet att framkasta det alternativet, ty man kan onekligen säga: Här går ni med på att lantbruket får sitt, trädgårdsnäringen sitt och fisket sitt, men när ni kommer till skogen säger ni stopp. Jag erkänner att motionärer och reservanter här har trumf på hand. Man får då väga det argumentet mot vad finansministern har framhållit. Jag skall icke upprepa det.

Man kan även tänka sig en kompro-

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

misslösning, som trots allt ger skogsbruket tillbaka vad det skäligen kan begära. Jag tycker att vad utskottet nu slutligen kommit fram till — vi kanske i viss mån kan beteckna det som en kompromiss — är en ganska tillfredsställande lösning, i varje fall en lösning som jag i nuvarande läge har ansett att jag bör ansluta mig till.

Det har av många här i kammaren, bl. a. av mig, understrukits att en utbyggnad av skogsbilvägnätet, alltså det grövre nät, som vi brukar kalla stamvägarna, är en grundläggande förutsättning för skogsbrukets och skogsvårdens allsidiga förkovran. Utskottet har i sitt utlåtande citerat något av vad 1955 års skogsvårdsutredning har sagt i ett delbetänkande, som utredningen lämnade på hösten 1956. Kammarens ärade ledamöter kan läsa överst på s. 16 i utlåtandet, där det heter att utredningen framhållit »att skogsvägnätets utbyggnad är en av de angelägnaste uppgifterna i svenskt skogsbruk. För en väsentligt ökad utbyggnadstakt talar, framhåller utredningen, såväl transportekonomiska som transporttekniska skäl, skogsvårdens och skogsskyddets krav samt sist men inte minst sociala och andra med arbetskraftens trivsel och rationella utnyttjande sammanhängande skäl.»

Jag behöver kanske inte här gå in på vad skogsbilvägarna betyder i våra glesbygder för att arbetskraften drägligt skall kunna fara till och från sina arbetsplatser samt för att skogsarbetarna skall slippa ligga i förläggningar och i stället ha god kontakt med hemmet.

Jag kanske bör tillägga ytterligare någonting om behovet av skogsbilvägar. Utredningen har beräknat behovet av sådana stamvägar till 4 000 mil. Det är det angelägnaste behovet. Kostnaden för en utbyggnad beräknas till 900 miljoner kronor. Då vägbehovet är ytterst angeläget borde vägarna helst utbyggas under en tioårsperiod. I nuvarande ekonomiska läge är det naturligtvis en utopi. I utredningen nöjer man sig därför med att föreslå en utbyggnad under 15 år och restitution av bilskatte medel med 15 miljoner kronor per år. Som bekant

ansåg sig departementschefen inte kunna förorda mer än 7,5 miljoner för in-
nevarande år. Det tidigare anslaget var 2,5 miljoner och ökades alltså med 5 miljoner. För nästkommande budgetår blir anslaget 7,7 miljoner.

Nu har alltså utskottet — givetvis fränsett reservanterna — enats om att rekommendera en höjning av anslaget till vägbyggnader å enskilda skogar. Skrivningen är försynt, men den innebär i realiteten att skogsbruket skall få åter vad det i olika former utbetalat i bensinskatt, självfallet fränsett bensinförbrukningen vid körning på de allmänna vägarna. Inom utskottet har vi alltså kommit fram till en försiktig kompromiss, som enligt min uppfattning kan sägas bestå i att skogsbruket har ett krav på restitution av bensinskatte medel. Vi vill inte skapa en ny fond, av de skäl finansministern anført, men vi anser ändå att vad skogsbruket rimligen har att fordra, det skall återgå, och rekommenderar att pengarna går till utbyggnad av skogsbilvägnätet. Sedan tillägger utskottet i sista meningen av sitt yttrande: »Åtskilliga av de ändamål motionärerna avsett främja med restitutionsmedel stödjdes genom medelsanvisningar å riksstaten och får förutsättas komma att alltjämt befordras med statsmedel i den utsträckning, som befinnes möjlig och önskvärd.»

Ja, herr talman, mig förefaller det som om reservanterna liksom motionärerna borde vara tämligen nöjda med utskottets förslag. Här får ändå det enskilda skogsbruket för sitt kanske mest angelägna behov tillbaka vad det erlägger i bensinskatt. Pengarna går till skogsbilvägarnas utbyggnad, ett ändamål som gynnar både de enskilda skogsägarna och skogsarbetarna. Som jag redan framhållit, betyder skogsbilvägarna oändligt mycket för skogsarbetarnas trivsel, samtidigt som de tvevelsutän för den enskilda skogsvården och skogsbrukets rationalisering över huvud taget innebär den bäst insatta ekonomiska hjälpen.

Härmed har jag redovisat gången av detta ärende och vad vi kommit fram

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

till. Vi har genom denna kompromiss, om jag så får kalla det, kommit fram till en relativt stor enighet, och vårt förslag innebär restitution av bensinskattemedel för skogsbruket till ett mycket viktigt ändamål. Jag tror att detta är det bästa resultat som ur skogsbrukets synpunkt stått att uppnå inom utskottet, och jag har den uppfattningen att såväl reservanter som motionärer, om de sätter sig in i vad utlåtandet innebär, skall finna att vi har kommit fram till en godtagbar lösning.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hansson sade i slutet av sitt anförande, att man här lyckats återföra bensinskattemedel till skogsbrukets bilvägar. Ja, men det är ju tack vare den bensinskatt, som skogsarbetarna betalar för sina motorsågar. Jag undrar verkligen vilket resonemang man skulle få höra från sammansatta utskottets talesman, om samma princip tillämpades när det gäller andra yrken, alltså att man skulle beskatta deras redskap för att ändamål, jämställda med skogsbilvägarna, skulle bli bättre tillgodosedda.

Sedan yttrade herr Hansson, att anslag är beviljat under nionde huvudtiteln när det gäller de ändamål som motionärerna velat tillgodose. Ja, det må så vara — jag är faktiskt tacksam för den anslagsökning på en miljon som här skett under den huvudtiteln — men när det gäller yrkesutbildningen har väl ändå jordbruksnäringen många fler miljoner i anslag under denna huvudtitel än vad skogsnäringen har, och trots det utgår ju restitution av bensinskatt när det gäller jordbrukets redskap.

Herr Hansson nämnde någonting om att det väl så småningom kommer en motion även beträffande cigarettändarna. Ja, den motionen är mycket välkommen, när man förbrukar 250 liter bensin till varje cigarettändare! Men det

är väl ändå ganska underligt, att skogsarbetarna skall finansiera en del av vägbyggena i våra skogar med skatt för sina motorsågar. Skogsarbetarna är ju inte alls beroende av dessa skogsbilvägar för transportmotorsågar utan kan ta sin motorsåg i en ryggsäck och åka skidor till skogen vid sidan av vägen.

Så talade herr Hansson om en kompromiss i utskottet. Jag skulle vilja fråga vad det kan vara för kompromiss, när man i slutklämmen helt enkelt yrkar avslag på motionerna. Skrivningen i motiveringen sätter jag inte så stort värde på, ty det har ju visat sig här i riksdagen att man inte har anledning att göra det. Om utskottet verkligen gått in för en kompromiss, skulle det i slutklämmen ha förordat en allmän översyn över hela linjen av alla näringar när det gäller restitution av bilskattepengar.

Jag tycker nog att utskottet kunde ha förordat den linjen och inte bara yrkat avslag på motionerna. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr HANSSON, NILS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Gentemot herr Persson skulle jag vilja säga att skogsbilvägarna ju ändå är skogsarbetarna till offentlig nytta — det kan vi väl vara eniga om.

Sedan vill jag tillägga att det ju inte bara är fråga om dessa motorsågar utan också om de stationära maskinerna, alltså barkningsmaskiner o. d. Jag skulle tro att truckar och liknande maskiner också kommer att falla under bestämmelserna. Det är alltså här fråga om en restitution av allt som skogsbruket kan göra anspråk på.

Efter att ha citerat 1955 års skogsvårdsutredning skriver utskottet, att utskottet finner det »rimligt om vid behandlingen av anslag till vägbyggnader å skogar i enskild ägo hänsyn även toges till den bensinförbrukning som sker vid användning av motorsågar och andra icke väggående motorredskap». Utskottet fortsätter: »Därest i samband med prövning av anslagsäskande till sagda ändamål för kommande budget-

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

är en undersökning skulle visa, att skogsbruket ej under berörda anslag i rimlig utsträckning erhåller åter vad det utbetalat i bensinskatt hänförlig till annat än motortrafik å allmänligen befarna vägar, synes det enligt utskottet kunna ifrågasättas om ej en anslagshöjning bör komma till stånd.» Jag har redan sagt att det är en försiktig skrivning, men andemeningen måste ju vara klar.

Herr Persson sade att detta inte är någon kompromiss. Jag använde ordet kompromiss, och jag menar därmed att vi, med de olika meningar som förefanns i utskottet, med denna skrivning gjorde det möjligt att bygga ut ett angeläget anslag utan att skapa en ny, av finansministern och andra underkänd restitutionsfond.

Till slut vill jag bara säga att det nog onekliga är så, herr Persson, att det är finansministern och herr Perssons egna partikamrater som har gjort mig liksom herr Persson litet besvikna. Den lösning, som vi kommit fram till i utskottet, är dock till väsentlig nytta för skogsbruket.

Herr PERSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Hansson vill jag bara säga att jag är mycket medveten om att skogsarbetarna har mycket stor nytta av skogsbilvägarna. De är av särskilt stor betydelse när skogsarbetarna bilar till skogen på morgonen och hem på kvällen. Man tycker att när de betalar både bilskatt och bensinskatt på sina fordon skall de inte behöva betala bensinskatt också på de verktyg som de fraktar i bilen. Det är detta jag finner så egendomligt.

Beträffande det sista herr Hansson sade vill jag framhålla, att jag har stor förståelse för finansministerns åtgärder när det gäller att få ekonomin att gå ihop. Jag har mycket större förståelse för honom än utskottet ger uttryck för i sin skrivning. Men det är så inom vårt parti, att där tillåter vi oss att ha olika meningar om saker och ting.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag kan försäkra att när utskottet började sin behandling av detta spörsmål satt jag på min plats helt utan förutfattade meningar, och jag lyssnade mycket uppmärksamt till de skäl och motskäl, som presenterades under utskottetsarbetet. När jag till slut för min del kom fram till att de flesta sakskalet talade för ett avböjande av motionsyrkandet, hade det sin grund inte minst i det förhållandet att de skogsexperter, som var ledamöter av utskottet, varnade för ett bifall till motionerna. Det är alltså inte så — som debatten hittills i kammaren kanske har givit vid handen — att det krav som motionärerna framställer enhälligt stöddes av alla som har med skogsbruket att göra. Bilden i det sammansatta utskottet blev en helt annan. Vi riskerar helt enkelt att få en snårskog av undantag. Den som redan finns är tillräcklig. Det är därför jag för min del drar mig för att vara med om att skapa nya undantag.

Felet beträffande restitutionsbestämmelserna när det gäller bensinen ligger enligt min mening till största delen däri, att man redan gått för långt. Om det i dag hade gått att fatta beslut om restitution för t. ex. jordfräsar i trädgårdsnäringen, skulle jag för min del ha röstat nej, ty redan det undantaget var ett undantag för mycket. Går vi nu vidare på den väg, som motionärerna föreslagit, öppnar vi dörren, om inte på vid gavel så i varje fall på glänt, för målsmän från andra områden, som sannolikt omedelbart kommer att anmäla önskemål om restitution. De kommer i så fall att åberopa som prejudikat det beslut, som motionärerna nu vill att riksdagen skall fatta.

Det har sagts att detta är ett rättvisekrav, och jag kan till nöds hålla med om att det är riktigt. Det är bara den haken, när man skall försöka ta hänsyn till rättvisekravet, att man hamnar i önskemål om millimeterrättvisa. Och alla vet ju att man då lätt drivs in absurdum.

Jag tror därför, herr talman, att det finns anledning att göra den gränsdrag-

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

ning som utskottet här förordar. Någonstans måste gränsen sättas. Sätter vi den inte i dag, tvingas vi att sätta den vid något annat tillfälle. Det blir då bara så mycket svårare. Hade vi satt gränsen i fjol, då det gällde jordfräsarna till trädgårdsnäringen, hade vi kanske sluppit den svåra prövning, som riksdagen står inför i dag.

Detta var bara några kompletterande synpunkter till den plädering för utskottets förslag, som anförts av herr Hansson.

Jag skall i likhet med honom be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Herr Hansson erkände, att det var en ganska otacksam uppgift att försvara utskottets utlåtande och att reservanterna hade trumf på hand. Man borde kanske då inte göra svårigheterna större för honom. Men jag kan inte underlåta att göra ytterligare några påpekanden i frågan.

Vad först gäller den kompromiss, som herr Hansson talade om, får jag säga att kompromissen för skogsbrukets del är mycket dålig. I den utredning om skogsbrukets vägfrågor, som avgivits av 1955 års skogsvårdsutredning, framhålles, att en årlig medelsanvisning på 15 miljoner kronor eller ungefär samma belopp, som utgår som bidrag till övriga enskilda vägar föreslagits. Vidare sägs där följande: »Då avsevärda belopp i form av bilskatter inbetalas för trafik på skogsbilvägarna anser vi att huvudparten härav eller 12,5 miljoner bör avräknas mot automobilskattefonden, på samma sätt som sedan länge sker med anslaget till byggande av enskilda vägar.» Detta måste väl betyda att det är motiverat att 12,5 miljoner kronor skall avräknas mot automobilskattefonden. Men för nästa budgetår är det inte mer än 7,7 miljoner kronor för ändamålet som skall avräknas, och då skulle det vara ett stort steg kvar att ta, innan man ens kommer upp till beloppet på 12,5 miljoner kro-

nor. Härtill kommer frågan om restitutionen av skatt för bensin till motorsågar o. dyl. Man skulle i så fall behöva räkna upp summan med åtskilliga miljoner kronor, om det skulle bli det belopp, som vi och utredningen anser vara rättvist.

Herr Hansson nämnde, att man inte bör driva det hela in absurdum. Det har i detta sammanhang talats om skattefrihet för bensin till cigarettändare. Om man skulle sträcka sig så långt, att det skulle bli fråga om en sådan skattefrihet, är det att driva det hela in absurdum, men det är inte att driva saken in absurdum, när det här gäller att restituera ett så stort belopp som 2,5 miljoner kronor.

Det har vidare sagts, att det är befoगत att det blir restitution för skatt på bensin till motorbåtar. Men skillnaden mellan motorsågarna och motorbåtarna är den, att motorsågarna direkt användes i produktionen, under det att en stor del av motorbåtarna får anses vara av nöjesbetonad karaktär. Därför kan man inte trycka så hårt på att få en restitution av skatten när det gäller motorbåtarna.

Herr Berg nämnde att skogsexperterna inom utskottet varnade för förslaget i motionerna. Jag förmodar emellertid att herr Berg vill medge att det finns experter också både inom Skogs- och flottningsarbetareförbundet och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, och man borde då också lyssna en smula till dem.

Herr Berg har vidare talat om att det här skulle vara fråga om en millimeter-rättvisa. Men det kan det väl ändå inte bli tal om då det gäller så stora summor som här.

Slutligen vill jag säga, då det här några gånger talats om herr Perssons partivänner o. s. v. — herr Persson kanske inte själv vill säga det — att det inte är okänt att det inom Skogs- och flottningsarbetareförbundet också finns en del partivänner till herr Persson, som således har ansett att restitution bör utgå.

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

Herr BERG, GUNNAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast lämna den mycket korta upplysningen till herr Bengtson, att i utskottets majoritet befinner sig åtminstone en medlem av Skogs- och flottningsarbetareförbundet.

Herr CARLSSON, OSCAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Då herr Berg och herr Hansson här säger att expertisen inom utskottet uttalat sig för avslag på motionerna, vill jag säga, att detta enligt mitt förmenande endast bevisar, att även den mest erfarne kan gå vilse i skogen!

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Det är naturligtvis önskvärt att vi här i riksdagen inte vidtar åtgärder som fördyrar produktionen och försvårar verksamheten för olika yrkesgrupper. Ur den synpunkten skulle det vara önskvärt, om man också kunde genomföra restitution av den bensinskatt, som skogsarbetarna får betala för bensin som de använder till sina motorsågar.

När det talas om rättvisa i detta sammanhang är man naturligtvis först och främst ute efter en individuell restitution av bensinskatten. Jag vill påminna om att Skogs- och flottningsarbetareförbundet i sitt utlåtande över motionerna också har sagt, att det är en rättvisefråga att skogsarbetarna erhåller samma rätt till restitution av skatt på bensin som i dylika fall användes som drivmedel vilken tidigare tillerkänts jordbruket, fisket och trädgårdsnäringen. Då syftar man till den individuella restitutionen. Endast därigenom får man fram den individuella rättvisan.

När det gäller frågan om en kollektiv restitution av bensinskatt har vi här i riksdagen redan vidtagit åtgärder även för skogsbrukets vidkommande. Jag ber att få dra fram ett par siffror för att belysa detta. Vi har ett anslag till skogsbilvägar, som för budgetåret 1956/57 var uppfört med ett belopp av 2 500 000

kronor. För budgetåret 1957/58 höjdes detta belopp med 5 miljoner kronor till 7 500 000 kronor, och dessa pengar skulle tas av automobilskattemedel. För nästa budgetår har riksdagen redan beslutat en höjning av anslaget med 200 000 kronor till 7 700 000 kronor. Här har alltså skett en väsentlig anslagshöjning med bensinskattemedel för ändamål som avses i den motion som herr Einar Persson m. fl. har väckt.

Herr Hansson har redan citerat vad sammansatta utskottet sagt, att om det visar sig att den andel av bensinskattemedel, som rimligen bör tillgodoföras skogsbruket, är större än de anslag som beviljas till skogliga ändamål så synes det enligt utskottet kunna ifrågasättas, om en anslagshöjning ej bör komma till stånd. Vi har alltså med vår skrivning velat tillgodose önskemålet att skogsbruket skall vederfaras rättvisa. Det är väl helt naturligt, att utskottet inte vill lägga hinder i vägen för rationaliseringen på detta område, såsom herr Bengtson ville göra gällande, när vi föreslår att skatt även i fortsättningen skall utgå för bensin till motorsågar. Vi vill inte lägga hinder i vägen för rationaliseringen. Jag vill emellertid fråga herr Bengtson, som ju snart får ordet igen, vad det blir för skillnad om man bifaller utskottets förslag jämfört med reservanternas förslag, beträffande skogsarbetarnas direkta kostnader för bensin. Även motionärerna och reservanterna föreslår att skogsarbetarna skall få individuellt betala bensinskatt, och att denna sedan skall restitueras kollektivt för skogsbrukets räkning. Den enskilde skogsarbetaren får således betala samma bensinpris enligt utskottets och reservanternas förslag.

Skälet till att vi ställt oss avvisande till motionen är naturligtvis, som redan nämnts av ett par talesmän för majoriteten, svårigheten att ge sig in på en bedömning i minsta detalj för att åstadkomma millimeterrättvisa. Här skulle man uppskatta antalet motorsågar som användes i skogen, här skulle man göra en bedömning av hur lång tid de olika motorsågarna användes, för att få ett

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

vederhäftigt underlag för beräkning av bensinförbrukningen. Allt detta måste medföra en hel del besvärligheter. Här skulle man grunda en ny bensinskattfond, som skulle heta skogsbrukets bensinskattfond och vars användning vi kanske skulle diskutera på samma sätt som vi nu diskuterar användningen av den stora automobilskattefonden. Utskottsmajoriteten har haft den uppfattningen, att man någon gång måste göra halt på vägen när det gäller att bevilja restitution av erlagd skatt. Vi har kunnat göra det så mycket hellre som årets riksdag i andra sammanhang har lagt ganska väsentliga bördor på produktionen utan att man fördenskull kunnat genomföra en önskvärd lättning för speciella ändamål. I det ekonomiska läge, vari vi för närvarande befinner oss, har vi varit tvungna att ta dessa konsekvenser. Det har varit en av motiveringarna för vårt ställningstagande i denna fråga.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få ansluta mig till yrkandet om bifall till förslaget i det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eskilssons fråga, om det blir någon skillnad i direkta utgifter för skogsarbetarna, om man bifaller utskottets förslag eller reservationen, vill jag besvara på det sättet, att om utskottets utlåtande går igenom, så får skogsarbetarna ingenting tillbaka av sina bensinskattkostnader. Bifalles reservationen, får de en kollektiv restitution, och därmed kommer det ändå att utgå en förmån till dem. Jag anser att Skogs- och flottningsarbetareförbundets styrelse är framsynt, när den direkt talar om den kollektiva återbäringen. Jag tyckte att herr Eskilsson yttrade sig väl oklart, när han sade något om att man siktade till en individuell restitution. Faktum är att kollektiv restitution är den väg, som Skogs- och flottningsarbetareförbundet har förordat.

Jag vill vidare konstatera, att det är anmärkningsvärt att herr Eskilsson inte

vill gå med på föreliggande förslag. Högern har ju så ofta förordat skattesänkningar på andra områden men vill alltså här inte gå med på, att denna mycket berättigade skattesänkning genomföres.

Herr ESKILSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag nödgas upprepa min fråga. Jag förstår inte vad det blir för skillnad för den enskilde skogsarbetaren. Visserligen får man enligt reservationen en kollektiv återbäring, som skall komma skogsnäringen som sådan till godo. Men jag förstår inte vad det blir för direkt lättning för Andersson och Pettersson, som använder en motorsåg i sitt arbete, om reservationens förslag om den kollektiva återbäringen genomföres. Det blir ingen direkt skattesänkning, utan det blir fråga om en fördelning av medel, som de enskilda skogsarbetarna har fått betala i form av bensinskatt. Men jag kan inte förstå vari fördelen för den enskilde skogsarbetarens del skulle ligga.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Den frågan kan lätt besvaras genom att direkt återge vad Skogs- och flottningsarbetareförbundet har sagt i sitt yttrande. I första hand nämner förbundet åtgärder för att åstadkomma en bättre serviceverksamhet med avseende på motorsågar och reservdelar samt ökad instruktion beträffande motorsågens användning och skötsel. De ökade olycksfallsriskerna i arbetet med risker av tidigare ej känd art gör också särskilda anslag till arbetarskyddsåtgärder, skyddsombudsorganisationen och forskning på området önskvärda. Detta blir också, herr Eskilsson, en förmån för skogsarbetaren, en förmån som i annat fall skulle få betalas på annat sätt. Det gäller här obestriddligen också en individuell förmån, om reservationens förslag om restitution bifalles.

Herr KRÜGEL (s):

Herr talman! Jag har inte särskilt mycket att tillägga i denna sak. Men jag tror att det ändå är något väsentligt jag

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

har att säga, även om det redan tidigare under diskussionen har framförts samma synpunkter.

Herr Hansson yttrade i sitt första uttalande, att om vi ledamöter av kammaren läste utskottsutlåtandet ordentligt, skulle vi bli lika kloka som han. Jag tackar herr Hansson för rekommendationen. Jag har läst utskottsutlåtandet, men jag har inte blivit så klok som herr Hansson i detta stycke, och jag vill, uppriktigt sagt, inte bli det heller. I stället vill jag, herr talman, gärna instämma med reservanten herr Bengtson och motionären herr Persson. Jag missade det tillfälle som erbjöds nyss att göra det. Jag hyser nämligen i denna fråga precis samma uppfattning som den de har framfört under diskussionen.

Den uppspaltning av beskattningen som utskottet har gett sig in på är orimlig. Jag missunnar inte jordbruket, fisket och trädgårdsskötseln att få restitution, men varför skall inte samma sak gälla skogsbruket? Varför skall inte skogsarbetarna, för vilka sågen underlättar arbetet och i viss mån bidrager till att öka deras förtjänst, få restitution? Nej, de skall beskattas, säger herr Hansson, och det säger utskottet också. Jag kan inte finna att det är någon logik i ett sådant resonemang.

Jag skulle dock inte säga så mycket om drivmedelsbeskattningen — den har sin uppgift att fylla, åtminstone teoretiskt — men det är väl ändå så, att den bensinskatt vi har att erlagga, vare sig vi betalar den för det ena eller andra fordonet eller redskapet, är avsedd att gå till vägunderhållet. Men i verkligheten vet vi, att den största delen av pengarna går till budgetutjämning och ingenting annat. Vägarna får mycket litet av de medel som betalas i form av bensinskatt.

Jag vill därför säga till dem som har en annan uppfattning än jag — jag är varken bondeförbundare eller skogsarbetare, vilket jag kanske inte behöver nämna — att jag i alla fall haft tillfälle att ute på fältet sätta mig in i dessa förhållanden och tillägna mig en viss uppfattning, och den håller jag på.

Som jag nyss sade är jag inte bondeförbundare eller skogsarbetare. Men jag tycker att bondeförbundets framställning är så riktig, så fullkomligt överensstämmande med verkligheten att det vore felaktigt av kammaren att bifalla utskottets förslag. Det resonemang som utskottet för är enligt min mening orimligt.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Grym* (s).

Herr HANSSON, NILS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Krügel kanske ändå förstod, att jag under ärendets behandling sökt mig fram till den för skogsbrukets del bästa *möjliga* lösningen. Jag erkänner rättvisekravet utan vidare. Men har herr Krügel läst finansministerns svar i andra kammaren på herr Larssons i Hedenäset interpellation? Finansministern drar upp alla riskerna för pappersexercis och byråkrati vid fortsatt restitutionsförfarande efter tidigare linjer. Var skall det sluta? Det kanske var olyckligt att jag nämnde cigarrettändaren, men den saken fördes på tal i utskottet av en representant för bevillningsutskottet som ett drastiskt exempel på vart det kan leda.

Nu skall herr Krügel och herr Bengtson göra två saker klara för sig. Vad ni yrkar om bl. a. instruktion på arbetsplatserna är sådant som det ändå utgår anslag till under nionde huvudtiteln. Ni skall också komma ihåg, att vad utskottet rekommenderar är inte att det bildas en fond, utan att restitution skall ske i rimlig utsträckning och avse ändamål som alla är överens om gagnar skogsbruket, framför allt skogsarbetarna och de mindre skogsägarna, nämligen utbyggnad av skogsbilvägnätet. Jag uppberor, att utbyggnaden av detta vägnät är en grundläggande förutsättning för skogsvårdens rationalisering och för skogsbrukets allmänna förkovran.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

Herr KRÜGEL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hansson säger, att han har en viss känsla av osäkerhet på denna punkt. Tänk, det har vi förstått! Men om herr Hansson befinner sig i denna situation, varför driver han då saken på det sätt som han har gjort?

Rekommandationen att söka anslag från nionde huvudtiteln tackar jag för, men jag vet hur besvärligt det är att få någonting från det hållet. Därför är rekommendationen inte så värdefull.

Finansministerns svar på herr Larssons i Hedenäset interpellation har jag tyvärr inte läst. Jag skall därför inte ge mig in på den saken.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ESKILSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev inte i tillfälle att säga en sak som jag tänkt säga med anledning av herr Bengtsons senaste anförande, men jag får nu anledning att göra det efter herr Krügel's yttrande. Det gäller möjligheterna att få bidrag till sådan verksamhet, som Skogs- och flottningensarbetareförbundet har angivit, då det har exemplifierat önskemålet om ökade anslag. I nionde huvudtiteln för nästa budgetår har upptagits ett anslag på 2 168 000 kronor till vissa skogsbrukskurser, i vilka man skall syssla med sådana ämnen, som Skogs- och flottningensarbetareförbundet har angivit. Detta anslag har höjts med 500 000 kronor i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Man har alltså inom ramen för den ordinarie anslagsgivningen tillgodosett en del av de önskemål, som ligger bakom denna motion.

Herr BENGTSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag nödgas korrigera eller i varje fall komplettera herr Eskilssons yttrande igen. Enligt Skogs- och flottningensarbetareförbundets yttrande bör medel utgå till ändamål, som avser att befrämja maskintekniken inom skogsbruket men för vilka anslag ej utgår i riksstaten. Det bör rimligtvis sägas ifrån, att i de återopade fallen inte utgår något som helst anslag.

I övrigt ber jag att få instämma med herr Krügel, då han säger att det tarvas ytterligare medel utöver dem som kan anvisas under nionde huvudtiteln.

Herr ESKILSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan svara herr Bengtson med att läsa upp en enda mening i skogsstyrelsens motivering för ökade anslag. Den säger: »En utvidgad kursverksamhet kräver ökade resurser beträffande undervisningsmateriel. Nya kurs typer, bl. a. i hästkörning och motorsågning, har även medfört behov av relativt kostbara redskap och maskiner såsom kälkar, kärror, vagnar, motorsågar m. m.»

Herr JANSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det har yttrats så mycket i denna fråga, att det kanske skulle vara onödigt av mig att försöka berika debatten. Vissa skäl gör emellertid att jag inte stillatigande kan åhöra debatten i den här frågan.

Det förundrar mig faktiskt, med vilken energi utskottets representanter försöker att i den här debatten finna skäl för förslaget att begränsa möjligheterna till restitution av bensinskatt så, att skogsarbetarna inte skall få någon restitution.

Jag är inte alldeles säker på min sak, men jag undrar om inte åtminstone några av dem, som här företräder utskottet, med tämligen stor energi förfäktade nödvändigheten och lämpligheten av att medge restitution av bensinskatt, som använts till jordfräsar inom trädgårdsnäringen.

Jag kan erkänna, att jag den gången röstade emot en restitution. Jag deltog visserligen inte då i debatten, men jag hade den personliga uppfattningen, att man borde dra gränsen för bensinskatte-restitutionen så, att man inte gick längre än till jordbruket och fisket. När man den gången sträckte sig längre, öppnade man faktiskt portarna för framställningar även från andra håll om restitution. Jag var redan då förvissad

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

om att det skulle komma sådana framställningar från skogsbruket och skogsarbetarna beträffande förbrukningen av bensin till motorsågar m. m.

För min del kan jag inte alls anse, att den motivering, som anföres för att motionens yrkande skall avslås, är bärande. Jag har aldrig läst ett utskottsutlåtande, där motiveringen för avslag på en motion har varit så intetsägande och föga övertygande som i det här fallet.

Den enda remissinstans, som har uttalat sig emot motionen, är Svenska vägföreningen. Vad den anför mot motionen är att användningen av motorredskap inom skogsbruket aldrig blir stationär. Skogsbrukets arbetskraft och redskap måste ju fraktas ut till arbetsplatsen, och det sker väl med bilar i vanlig ordning. För bensinen till bilarna måste man betala bensinskatt. Vi har dess bättre kommit så långt, att även en skogsarbetare har möjlighet att skaffa sig bil, i vilken han kan åka till arbetsplatsen, något som vi väl för tio år sedan inte trodde skulle bli möjligt. Men det hindrar väl inte, att om han tar sin motorsåg och åker i sin bil till arbetsplatsen, han skall kunna få restitution på skatt för bensin till motorsågen på samma sätt som i trädgårdsnäringen den som använder jordfräs får sådan restitution.

Jag får säga att jag aldrig har sett en svagare argumentering för avslag på ett yrkande än i detta fall.

Utskottets talesmän har emellertid funnit ett alldeles nytt argument emot motionen. Man har nu kommit underfund med att skogsarbetarna bör genom att betala skatt på bensin till motorsågar vara med och betala skogsbilvägarna. Jag trodde att det var en fråga mellan samhället och skogsägarna, hur bilvägarna inom det svenska skogsbruket skall betalas. Jag hade aldrig tänkt mig, att skogsarbetarna, som i vanliga fall inte äger några skogar och inte heller någon annan mark, skulle mot vad som i alla andra fall förekommer vara med och betala de vägar, som de färdas på. Det är tydligen vad utskottets talesmän anser att de skall göra. Jag kan inte ut-

läsa något annat ur en sådan motive-ring.

Jag måste också säga något om herr Eskilssons argumentering, som delvis i en replik från herr Bengtson har besvarats, men som jag ändå inte kan underlåta att vända mig mot. Herr Eskilsson säger, att ett skäl för att man inte kan gå längre är att man inte kan ge individuell återbäring till skogsarbetarna. Kan man göra det beträffande fisket? Kan man göra det beträffande jordfräsarna i trädgårdsnäringen? Det kan man inte! Man har där måst följa andra vägar. Man har gjort en beräkning av den bensinförbrukning det kan vara fråga om och har givit till näringen som sådan en summa pengar i återbäring.

Detta är ju också vad Skogs- och flottningsarbetareförbundet har föreslagit i sitt remissyttrande. Man är sålunda inom skogsarbetarnas fackliga organisation på det klara med att det icke torde vara möjligt, om man vill undvika allt för svårbemästrade administrativa besvär, att ge en individuell återbäring på den bensin som förbrukas i skogsbruket. Man har i stället, som tidigare sagts, gått in för att efter de beräkningar som kan göras angående bensinförbrukningen som här är i fråga få en återbäring, som går till näringen som sådan att användas för speciella ändamål, bl. a. för ökad yrkesutbildning för skogsarbetarna och för att åstadkomma ett bättre arbetarskydd.

Båda dessa saker är så vitt jag kan bedöma av mycket stort intresse för skogsarbetarna. Vi vet att arbetarskyddet inom skogsbruket visserligen inte är direkt eftersatt, men att skogsarbetet i alla fall är ett av de farligaste yrken vi har här i landet. Olycksfallsriskerna är mycket stora.

Trots att man i år fått ett betydligt ökat anslag till yrkesutbildningen på skogens område, är ju denna yrkesutbildning ändå eftersatt. I varje fall, herr Eskilsson, ligger den väl inte bättre till än yrkesutbildningen inom jordbruket och trädgårdsnäringen? Framför allt inom jordbruket läggs det ned stora pengar på yrkesutbildningen. För min

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

del har jag inte kunnat tillägna mig den uppfattningen, att yrkesutbildningen för skogsbruket nu ges så stora pengar från samhället som det finns anledning att anslå när det gäller ett yrke av denna art.

Herr talman, jag vill inte förlänga debatten ytterligare. Jag har endast velat anföra att för min del kan jag inte tänka mig att riksdagen, om den vill följa sina gamla traditioner att försöka så långt som möjligt skapa rättvisa mellan olika samhällsgrupper här i landet, kan avslå den framställning som nu gjorts om restitution på bensinskattemedel när det gäller skogsbruket.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Det har kanske redan sagts tillräckligt mycket i denna fråga, men jag kan ändå inte underlåta att säga några ord till herr Berg. Han talade om att vi är i en snårskog och att vi måste sätta en gräns någonstans, ty annars kan vi aldrig komma ur denna snårskog.

Jag vet inte om herr Berg syftade till att man skall hålla tekniken tillbaka. Gör man det är det klart att man kan sätta stopp. Jag tror emellertid inte att utvecklingen är slut med det vi redan har. Här kommer nya saker fram. I bevillningsutskottet har vi alltid utgått från att det är den bensin, som används till att köra på vägar med, som skall beskattas. Men nu tänker man sig att det inte skall bli någon restitution på den bensin som går till skogsbruket, där arbetarna använder motorsåg för att kunna lätta sitt mycket tunga arbete. Det är det jag tycker är obarmhärtigt.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta utan bara instämma med de talare, som förut sagt att även den kategori människor det nu gäller bör få den lättnad de är berättigade till för de moderna redskap de anskaffar. Om någon har samvetskval för att trädgårdsnäringen fick restitution till sina redskap, så tror jag ändå att den var berättigad därtill.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Debatten har här förts mellan representanter boende söder om Dalälven. Eftersom vi har en hel del skog också norr därom är det kanske inte så förmädat av mig att säga ett par ord om skogsarbetet.

I den kommun jag tillhör har vi cirka 250 000 hektar produktiv skogsmark. Var och en förstår att skogsbruket är huvudnäringen där. De skogsarbetare, som under tidernas lopp har sysslat i skogen, har använt de gamla traditionella redskapen, yxan och timmersvansen. Det har emellertid visat sig att dessa arbetare haft så hårt arbete, att många av dem varit förbrukade redan vid 40- å 50-årsåldern. Deras ryggar har inte stoppat för detta enormt tunga arbete. När våra tjänsteläkare i de norrländska bygderna har avgivit sina årliga rapporter till medicinalstyrelsen, har de i många fall pekat just på problemet hur man skall klara skogsarbetarnas ryggar. Det tunga arbetet gör att dessa människor är förbrukade vid alltför unga år. I och med det har de också kommit att sortera under samhällets sociala hjälporgan, och det har inte alls varit så trevligt för oss.

Så småningom har utvecklingen kommit därefter att skogsarbetarna kunnat erbjudas motorsågar, men eftersom skogsarbetarna i allmänhet har mycket små inkomster, har många av dem varit tvungna att ställa sig mycket tveksamma när det gällt att anskaffa dessa redskap. Man har emellertid konstaterat bland skogsarbetarnas led, att just motorsågarna haft en utomordentlig betydelse när det gällt att underlätta det tunga skogsarbetet. Man har inom skogsarbetarnas fackliga organisationer på allt sätt velat stimulera dem till att köpa flera motorsågar. Eftersom dessa människor följer med vad som sker i landet och märker, att det från riksdagens sida visats tillmötesgående för andra näringsgrenar, har de också sagt: Varför kan inte också vi få restitution på den bensin som förbrukas av våra motorsågar?

Som jag ser ärendet har riksdagen tillfälle att nu acceptera en tankegång,

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

som erbjuder våra skogsarbetare samma rättvisa som tidigare visats övriga näringsgrenar. Jag föreställer mig, att när representanter från de sydliga nejderna här tagit till orda, så har det inte varit därför att de på något sätt velat underkänna värdet av det arbete, som bl. a. de norrländska skogsarbetarna utför i sin dagliga gärning. Den kommun jag tillhör är större än Blekinge län. Två representanter för detta län har haft ordet i dag och yrkat avslag på förslaget om restitution på bensin till motorsågar. Låt mig hoppas att övriga ledamöter av denna kammare visar större förståelse och att de vid den votering, som jag föreställer mig kommer att följa, röstar bifall till reservationen. Det är sunt, det är riktigt.

I herr Sörlins anförande instämde herr *Gustafsson* (cp).

Herr HANSSON, NILS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den föregående ärade talaren talade för sin bygd, och det är det som även jag har gjort. I varje fall talade jag inte för min sjuka mor, ty i Blekinge har vi redan hunnit att bygga ut skogsbilvägnätet nöjaktigt.

Jag har betonat som min bestämda uppfattning att restitutionskravet är berättigat. Det är bara de former, under vilka restitution skall utgå, som meningsskiljaktigheterna gäller. Här föreligger från bevillningsutskottet och från finansministern en bestämd protest mot ytterligare uppdelning i små fonder, som verken skall handha vid sidan av de pengar de får via budgetbehandlingen. Den enda utväg som då yppade sig när vi diskuterade saken i utskottet — den propän kom från nordligt håll — var att låta dessa restituerade medel gå till en utbyggnad av skogsbilvägarna. Även Norrbottens representanter får väl medge, att en utbyggnad av skogsbilvägarna betyder ofantligt mycket också för skogsarbetarna. De får bättre kommunikationer med sina arbetsplatser, de får lättare att föra sina motorsågar dit o. s. v. Det rör sig alltså här bara om

en gradskillnad, och det som föreslås är vad vi har kunnat enas om i utskottet.

Min ärade vän herr Jansson anmärkte, att det på det här viset blir skogsarbetarna som får betala skogsvägarna. Ja, naturligtvis kan man med någon rätt säga så. Men det är inte alla skogsarbetare som äger sina motorsågar. Det finns otaliga skogsägare, som också är skogsarbetare. Det är vidare här inte endast fråga om motorsågar, utan det gäller så mycket annat, exempelvis stationära anläggningar som förbrukar mycket bensin och som skogsägarna äger. Slutligen utgör restitutionsmedel endast en del av kostnaden för byggandet av en skogsbilväg.

Utskottsutlåtandet redovisar den kompromiss vi kommit fram till. Motionärerna har mött ett absolut motstånd ifrån bevillningsutskottets och ifrån finansministerns sida. Jag är överraskad över det motstånd som de, som tillhör finansministerns parti, här har rest mot utskottets förslag, ty i det sammansatta utskottet fick vi inte alls höra några sådana toner.

Herr talman! Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Herr Sörlin talade nyss om sina erfarenheter på detta område, vilka grundade sig på förhållandena i en kommun med mycket stora skogsarealer och med mycket stor ytvidd. Jag vill säga herr Sörlin, att även om jag lika litet som herr Sörlin använder motorsåg i den dagliga gärningen — vi kommer ju ifrån kroppsarbetet när vi kommer till detta hus — så är användningen av motorsågar alls inte lokaliserade bara till Norrland. Även i mina sydliga nejder har man för länge sedan fått upp ögonen för betydelsen av hjälpmedel i skogsarbetet och stimulerat anskaffningen på olika sätt. De stora skogsföretagen har lämnat lån och bidrag till skogsarbetare, som har skaffat sig motorsåg. Numera är det knappast möjligt för en skogsarbetare — inte heller i södra Östergötland — att gå till skogen en dag utan att ha en motorsåg

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

med sig. Den där idyllen som vi hade i skogen förr i tiden, med yxhugg och vanliga sågar, den hör till en för länge sedan svunnen epok även i våra trakter, och nu är det ilska motorsågar av varierande fabrikat som surrar från morgon till kväll.

Jag begärde egentligen ordet för att få säga till herr Axel Jansson, att vi från utskottets sida visserligen har talat om att en del bensinskattemedel går tillbaka till skogen — för byggande av skogsbilvägar och sådant — men att vi därmed bara har exemplifierat det förhållandet, att man redan använder bensinskattemedel för olika skogsvårdsändamål. Vi menar inte med detta, att vi direkt på skogsarbetarna vill lägga bördan att finansiera byggandet av skogsbilvägar, utan vi har bara exemplifierat hur man redan använder automobilskattemedel för skogliga ändamål. Vidare, herr Jansson, får vi ju var och en många gånger vara med om att betala skatt för ändamål, som ligger ganska långt från våra egna önskemål och vår egen verksamhetssfär. Det är inte säkert att den skatt, som vi betalar, direkt kommer våra egna önskemål till godo. Kanske befinner vi oss som skattebetalare allesammans i samma situation som skogsarbetarna, när de via bensinskatten får vara med om att bidra till byggandet av skogsbilvägar.

Jag undrar om inte den här frågan har fått alltför stora proportioner. Det blir ju ofta så, att man blåser upp en fråga till större dimensioner än den i själva verket har. Frågan är väl ytterst den, om utvecklingen verkligen har bromsats genom att skogsarbetaren får betala bensinskatt för sina motorsågar, och jag kan inte finna att så är fallet. Jag sade nyss att ingen skogsarbetare numera går ut i skogen utan att vara utrustad med motorsåg, och antalet motorsågar har ju ökat med explosionsartad fart under de allra senare åren. Vad beror detta på? Jo, det beror naturligtvis på den omständigheten, att en motorsåg, trots bensinskatt och andra kostnader, är ett förnämligt arbetsverktyg, med vilket skogsarbetaren kan förbättra

sina inkomster genom att göra en större arbetsprestation än förut. Trots de ökade kostnader han har — och jag tar för givet att han är berättigad till avdrag för dessa vid sin deklaration — kan han prestera mera och få större inkomster. Därför har inte beskattningen i detta fall utgjort någon broms eller något hinder för utvecklingen.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Det förefaller mig som om de, som här har uppträtt såsom talesmän för reservationen, mera har låtit känslorna tala än underkastat frågan den sakprövning som utskottet har låtit sig angeläget vara att göra. Jag försäkrar min värderade partivän herr Sörlin, att varje som helst försök att framställa utskottets ställningstagande såsom ett uttryck för ringaktning av skogsarbetarkåren — i den meningen att man inte skulle ta hänsyn till denna kårs betydelse för folkhushållet — faller på sin egen orimlighet. Det finns inte någon som helst anledning att starta en medlidandekampanj i denna praktiska angelägenhet. Man förbiser här fullständigt utskottets huvudmotiv, som är att försöka sätta en gräns för en utveckling som annars leder, såsom jag tidigare har sagt, in absurdam.

Herr Jansson gjorde en praktfull logisk kullerbytta, tyckte jag, när han här deklarerade att han i fjol röstade emot restitution till trädgårdsnäringens jordfräsar därför att han förutsåg, att om förslaget skulle bifallas så skulle nästa steg bli att man finge just den motion, som vi i dag behandlar. I fjol var han alltså beredd att säga nej. I år har han funnit — uppenbarligen på samma grunder som utskottet — att man har givit sig in på farliga vägar. Men nu står han här lika fullt och pläderar för reservationen, som han sålunda är beredd att rösta för. Jag tycker nu inte att detta är särskilt konsekvent. Men à la bonne heure — om nu herr Jansson är inkonsekvent, så behöver väl i all rimlighets namn inte riksdagen i övrigt vara det!

Om man försöker att göra gällande att

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

utskottet inte skulle haft blicken öppen för angelägenheten att söka åstadkomma rättvisa, vill jag endast konstatera, att man i så fall också här går förbi själva sakfrågan. Utskottet har visst varit på det klara med att det här är fråga om en rättviseprovning, men just därför att denna rättviseprovning i sin nästa etapp skulle leda fram till kravet på ren millimeterrättvisa har utskottet inte vågat ta det steg, som motionärerna föreslagit. Vem är den som vill äta sig att skipa millimeterrättvisa? En dylik är helt enkelt omöjlig att åstadkomma. I detta speciella fall ställer sig saken inte annorlunda än eljest.

Det är alltid lätt att fråga varför gränsen skall dras just på sådant sätt att man utesluter den yreskategori eller grupp, som vederbörande talesman företräder. Denna argumentation kunde naturligtvis ha förts i fjol också, och man kan resonera på samma sätt när det gäller vilken grupp som helst, för vilken man önskar restitution av bensinskatt. Reservanterna begär att vi skall bifalla den i år väckta motionen. Om vi gör det, kommer säkerligen nästa år en ny motion från någon annan grupp. Då kommer bara någon annan att stiga upp här och säga: Varför skall riksdagen säga nej här — det är väl bara rättvist och rimligt att även denna nya grupp får restitution!

Hur man än resonerar, herr Jansson, kommer man fram till att det är ofrånkomligt att göra en gränsdragning. Om vi inte gör det i dag, måste vi göra det nästa gång, och för varje gång vi skjuter detta avgörande framför oss, blir det bara allt svårare.

Detta är, herr talman, utskottets huvudmotiv. För övrigt vore det nog till fördel för debatten och saken som sådan om man sökte eliminera allt detta känslotänkande som har kommit in i diskussionen i dag.

Jag vidhåller, herr talman, yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga några ord till herr Gunnar Berg,

som påstod att jag gjort mig skyldig till en »glänsande logisk kullerbytta». Det är möjligt att herr Berg har den uppfattningen. Självt anser jag att jag har tagit konsekvensen av ett beslut, som jag icke medverkat till men som herr Berg var med om att medverka till. Nu vill herr Berg sätta gränsen i och med det beslut som riksdagen då fattade.

Jag beklagar att jag på grund av min naturliga tillbakadragenhet i sådana här diskussioner inte uppträdde den gången och uttryckte de farhågor, som jag innerst inne hyste. Jag nöjde mig med att rösta emot beslutet om restitution för bensin till jordfräsar. Jag anser nämligen att man egentligen borde stoppa denna restitution vid de två stora grupperna jordbruk och fiske. För fisket kanske det kan åberopas särskilda skäl att bevilja återbäring av bensinskatten, men det fanns enligt min mening icke någon motsvarande anledning att göra det för trädgårdsbrukets jordfräsar, som ju dock i detta sammanhang måste spela ganska liten roll.

När riksdagen emellertid beslutade att medge restitution även till trädgårdsnäringen, är det väl bara helt naturligt att man inte kunde räkna med att gränsen kunde sättas där. Varför, måste jag fråga, vill man dra gränsen på sådant sätt, att jordbruk och fiske får restitution, medan man utesluter den första arbetargrupp, för vilken här begärts restitution och som får betala bensinskatt för de motorredskap som skogsarbetarna använder i sin dagliga gärning.

Riksdagen har gått långt när det gäller att bevilja restitution för företagargrupperna, men inför den första arbetargruppen vill man sätta stopp. Det gäller ju här framför allt motorsågarna, även om det finns barkningsmaskiner och en del andra maskindrivna redskap i skogsbruket. Jag måste kraftigt reagera mot att man nu vill utesluta en arbetargrupp, som faktiskt i många år har fått utföra det kroppsligt tyngsta arbetet i landet. Jag kan säga detta, eftersom det ju är vetenskapligt bevisat att skogsarbetet varit det tyngsta arbetet. Genom teknikens framsteg har skogsarbetarna nu fått möj-

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

lighet att underlätta sitt arbete och även att förbättra sina inkomster genom att använda motorredskap. Men då vill man utsluta dem från att erhålla restitution på den bensin som användes till dessa redskap och dra gränsen framför dem, och då vill man sålunda inte längre uppfylla kravet på rättvisa.

Jag anser inte att jag har gjort mig skyldig till någon logisk kullerbytta här, som herr Berg påstod. Jag har tvärtom varit konsekvent. Jag har inte motionerat i frågan, då jag varit medveten om att denna framstöt skulle komma förr eller senare. När motionen nu har kommit, anser jag emellertid att jag bör stödja den, och det vill jag också göra i dag.

Sedan skulle jag vilja säga till herr Eskilsson, att när jag här talade om att skogsarbetarna på det sätt som föreslagits skulle vara med om att betala anläggandet av skogsbilvägarna, var det egentligen inte herr Eskilsson jag polemiserade emot, utan det var herr Hansson. Det var närmast herr Hansson som framförde de argument jag vänder mig emot.

Jag måste även säga till herr Eskilsson, att jag räknade med att han var en av dem som varmt stödde det förslag som fattades förra året om återbäring av bensinskatt till trädgårdsnäringen. Jag tycker — om jag får använda herr Bergs yttrande — att de som var med då och medverkade till det beslutet har gjort en verklig »logisk kullerbytta». Ty de var väl ändå på det klara med att det beslut, som då fattades, skulle komma att medföra, att andra närliggande grupper skulle komma med samma krav. Det gäller dock i alla fall här en förbrukning av bensin, som är oerhört mycket större än för trädgårdsnäringen, och det blir helt annan storleksordning på det kapital som skall betalas tillbaka.

Jag förstår att det är detta som gjort att finansministern här varit tveksam. Och om man helhjärtat skall medverka till den ekonomiska stabiliteten och om man skall tänka på det ekonomiska läge vi nu har, så skulle man kanske inte försöka ställa finansministern i större svårigheter än dem han redan befinner sig

i när det gäller att skaffa pengar. Jag anser emellertid trots allt, herr talman, att om man här följer reservationen och beslutar en återbäring av bensinskatten och om man i fortsättningen stöder Skogs- och flottningsarbetarförbundets förslag, att dessa pengar skall användas till mycket angelägna ändamål, nämligen yrkesutbildning, förbättring av yrkeskyddet, forskning på detta område — över huvud taget ändamål som är klart angelägna och som det ändock måste skaffas pengar till — så har man inte gjort något fel när man tar den ekonomiska konsekvensen som detta beslut innebär.

Jag ber, herr talman, att nu få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Herr Berg beskyllde mig nyss för att vilja anlägga vad han kallade känslotänkande i mitt tidigare anförande. Till detta vill jag bara säga, att om jag lämnar sakuppgifter, som på herr Berg verkar såsom känslomässiga, så innebär väl detta inget förklenande i sammanhanget. Jag föreställer mig att det anförande jag höll var i sak riktigt, trots herr Bergs uppfattning. Jag hoppas därför också att de av kammarens ärade ledamöter, som lyssnade till mitt anförande och som kunde konstatera, att mina sakuppgifter var riktiga, därav skall finna en anledning att här följa reservationen.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall inte alls beröra själva sakfrågan i och för sig; den är, tycker jag, nog berörd i den debatt som förevarit. Men borde inte första kammaren i varje fall tänka sig för litet grand, innan den beslutar om en konkret åtgärd? Man borde ta fasta på vad finansministern i sin kritik av fondbildningen har förebragt i sitt interpellationsvar.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag, trots att frågan nu har

Ang. restitution av bensinskatt till skogsnäringen

diskuterats så länge, be att få göra vissa reflexioner. Jag gör detta av den anledningen, att jag under hela denna långa debatt, där jag noga lyssnat till de talare som förfäktat utskottets utlåtande, blivit mer och mer styrkt i den uppfattningen, att den argumentering som ligger till grund för utlåtandet under diskussionens gång blivit svagare och svagare.

Det har här talats om — jag tror det var herr Berg, som sade det — svårigheterna att skapa millimeterrättvisa, och det är väl i och för sig riktigt. Ifrån reservanternas sida har dock enligt mitt sätt att se med rätta gjorts gällande, att en summa av den storlek det här gäller inte bör betraktas på sådant sätt, att det är här som millimeterrättvisegränsen skall dras.

Sedan har herrar talesmän från utskottet, såväl herr Hansson som flera andra, sagt att det som motionärerna här kräver har tillgodosetts på annat sätt redan i den nionde huvudtiteln. Den senaste talaren från utskottet, herr Berg, påstod emellertid att detta inte var huvudanledningen till att man gått på avslagslinjen, utan att det berodde på att man ansåg att det var just här som gränsen borde dras.

Ja, jag tillåter mig därför bara, herr talman, att ställa den enkla frågan: Vad är det egentligen som är huvudmotivet för utskottsmajoritetens utlåtande i denna fråga?

Sedan sades det också, att en av utskottets ledamöter tillhörde skogs- och flottningsarbetarförbundet och att man av den anledningen kanske inte så mycket behövde ta ad notam det utlåtande, som skogs- och flottningsarbetarförbundet här avgivit.

Nu är det väl så, herr Berg, att det är rätt länge sedan den medlem, som var till finnandes i utskottet, var i skogen och rent praktiskt utförde det arbete som skogsarbetarna gör. Såsom norrlänning och med tanke på att jag, även om jag har hamnat i denna församling, ändå har kvar inte bara känslan för skogsarbetarna utan även rent praktiskt utför skogsarbete, när jag är hemma, mås-

te jag konstatera att det är en hård åtgärd och en hård skrivning, som utskottsmajoriteten svarar för i sitt utlåtande.

Det är ju så, att skogsarbetarna och skogsarbetande folk över huvud taget såväl i Norrland som på en hel del andra ställen i vårt land många gånger är i avsaknad av vägar. Detta känns dubbelt hårt, om man även i det sammanhang det här gäller skall bestraffas, vilket skulle bli fallet vid ett beslut i enlighet med utskottets hemställan.

Av den anledningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande, nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid

Om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter

omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 68.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av motioner om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter.

Tredje lagutskottet hade behandlat två i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 273 i första kammaren av herr *Mannerskantz* och nr 343 i andra kammaren av herr *Cassel* m. fl.

I motionerna, som voro likalydande, hade föreslagits att i svensk rätt efter förebild av det tyska rättsinstitutet »Wohnungseigentum» skulle införas äganderätt till lägenhet som utgjorde del av hus. Motionärerna hade hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning med direktiv att undersöka möjligheterna att i svensk rätt införa ett institut innebärande enskild äganderätt till lägenhet samt att — om ett sådant institut icke skulle visa sig realiserbart — klarlägga huruvida de i motionerna angivna syftena kunde nås genom en revision av bostadsrättsinstitutet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 273 och II: 343, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag har här i kammaren en gång hört en ganska stor statsman säga, att »mycket i detta land borde vara annorlunda». Vid tillfället precisades visserligen inte vad som avsågs, men yttrandet kan ju ändå vara sant.

När man nu observerar en del förhållanden, som man tycker borde vara annorlunda, må det ju inte förtänkas en

om man söker framlägga förslag som är ägnade att leda till ändring och bättre. Detta är vad som skett då jag och några andra här framfört en motion med begäran om utredning av möjligheterna att i svensk rätt införa ett institut med äganderätt till bostadslägenheter. Orsaken har varit att vi funnit, att saneringen av stadskärnorna går alldeles för sakta i nästan de flesta städer. Anledningen är att man ofta måste ta ett helt kvarter på en gång, om saneringen skall kunna genomföras, men i ett kvarter finns som regel många fastighetsägare, och då uppstår svårigheter att få alla fastighetsägarna med på saneringen. De vill helt naturligt vara kvar just där deras familj kanske i generationer har ägt och bebott en fastighet.

I Tyskland uppstod liknande problem efter de stora bombhärjningarna under kriget, fastän i ofantligt mycket större skala än hos oss. Och när man skulle återuppbygga de tyska städernas centrala delar, stötte man på just dessa svårigheter. År 1951 infördes där ett rättsinstitut som kallas »Wohnungseigentum», och det har uppenbarligen haft mycket stor betydelse för återuppbyggnaden av de tyska städerna efter ödeläggelsen under kriget.

Vi har då menat, att det kanske ligger någonting i detta som skulle kunna tillämpas även vid saneringen av de förslummade kvarteren i våra städers centrala delar. Den uppgiften är som sagt mycket omfattande, och man skulle på detta sätt kunna få ett institut som medgav inteckning i den äganderätt man har i en del av ett uppfört hus. Detta förslag har vi lagt fram i vår motion för att få saken ventilerad och uttrönt i riksdagen.

Nu vill jag genast säga, att jag inte kommer att ställa något yrkande i frågan. Jag har med detta yttrande endast velat motivera, varför vi framfört motionen, och förklara varför jag inte kommer att ställa något yrkande.

Åtminstone jag för min personliga del — jag vet inte hur mina medmotionärer ser på saken — har fäst stort

Om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter

avseende just vid möjligheten att erhålla inteckning i del av ett hus. De tillfrågade remissinstanserna har, tycker jag, yttrat sig förståndigt i en del fall, mindre förståndigt i andra fall, men jag har mycket stor respekt för Svea hovrätts yttrande. Hovrätten sysslar huvudsakligen just med det juridiska betraktelsesättet och hur detta skulle kunna ställa sig rent lagmässigt. Hovrätten uttalar, att man kanske måste medge att det finns en del svårigheter att vinna syftet just så som åtminstone jag hade tänkt mig. Men det är kanske inte otänkbart att man kan finna på andra sätt, och om så blir fallet får man väl återkomma.

I alla fall anser jag att en fråga som denna lämpligen borde skärskådas ur olika synpunkter. Det är nu 30 år sedan det senast skedde här i landet, i en utredning 1928. Men jag tycker å andra sidan inte att man får vara alltför envis, utan man måste ta vederbörlig hänsyn till framförda argumenteringar, och jag erkänner att Svea hovrätt har fått fram en del synpunkter som jag för dagen inte är beredd att direkt motsäga.

I övrigt tror jag att saneringsarbetet i åtskilliga av våra städers äldre bebyggelse skulle kunna underlättas mycket genom att man kunde få fastighetsägare att acceptera, att de kan erhålla äganderätt till del av ett hus och finansiera byggandet av den delen.

Då frågan kanske kan behöva ligga till sig ytterligare något, har jag med detta inlägg endast velat motivera min motion, och jag skall, herr talman, nu inte ställa något särskilt yrkande.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Låt mig först säga, att när vi behandlar ärenden i tredje lagutskottet har vi inte alls som mål för vårt arbete att göra »någonting annorlunda», utan vi försöker åstadkomma någonting som kan innebära en förbättring. Jag tror nu inte att det förslag, som framlagts i motionerna, skulle kunna lända till någon förbättring.

Som framgår av utlåtandet har vi remitterat motionerna till ett stort antal

instanser, och jag måste säga, att jag väl aldrig förr har upplevat, att ett motionsförslag blivit så fullkomligt söndertrasat av remissinstanserna som i detta fall. Det började med Svea hovrätts remissyttrande, som ju herr Mannerskantz redan har citerat, och jag skulle vilja tillägga att det finns massor av andra. Bl. a. förekommer på s. 8 i utskottets utlåtande en redogörelse för den mening, som hyses av västtyska byggnadssakkunniga och advokater. Där sägs, att den tyska väningsrätten enligt deras mening har kommit att leda till ett mycket stort antal tvister mellan ägarna. Grannsämjan har därigenom, sägs det, ytterligare försämrats. Det heter vidare: »Denna utveckling har medfört, att många lägenhetsägare till varje pris velat bli av med sina lägenheter och sålt dem med förlust till uppköpare, som efter hand förvärvat alla lägenheterna i huset.»

Jag kan också nämna att tyska byggnadssakkunniga, som varit på studieresa här i Sverige och blivit bekanta med den svenska bostadsrätten, förklarat, att den enligt deras mening är överlägsen den tyska. De har till och med uttalat att man i Västtyskland strävar efter att införa ett rättsinstitut, som närmast motsvarar den svenska lagstiftningen.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Då herr Mannerskantz hade klokheden att inte ställa något yrkande, behöver vi ju inte uppehålla oss så länge vid denna punkt.

Jag får säga, att oaktat jag varit många år i riksdagen och där deltagit i utskottsarbete har jag aldrig varit med om att en remitterad motion blivit så krossad av de myndigheter, som yttrat sig över den, som den motion vi nu behandlar. Myndigheterna, med undantag av fastighetsägareförbundet, har direkt sagt ifrån att den tyska lagen, omsatt på svenska förhållanden, inte skulle passa oss. Över huvud laget har man sagt att vår lagstiftning är åtskilligt bättre. Man måste

Om införande av ett rättsinstitut innebärande äganderätt till lägenheter

därför vara ganska förälskad i utländsk lagstiftning för att ge sig på en sak som denna.

Jag ber att kammarens ledamöter läser ett stycke på s. 8 i tredje lagutskottets utlåtande nr 19. Det är inte vem som helst som skrivit det; det är vice stadsjuristen Staedler, som i anslutning till överståthållarämbetets utlåtande bl. a. säger så här: »Jag har begagnat tillfället av en enskild resa den 22—26 februari 1958 till Hamburg för att hos västtyska byggnadssakkunniga och advokater efterhöra de erfarenheter man enligt deras mening gjort med Wohnungseigentum. Enligt deras samstämmiga mening har den västtyska konstruktionen av rättsförhållandena mellan lägenhetsägarna i samma byggnad givit anledning till ett mycket stort antal tvister dem emellan. Tvisterna ha till stor del avsett underhålls- och reparationsfrågor. Medan tvisterna pågått ha icke några underhållsåtgärder kommit till stånd. Gransämjan har därigenom ytterligare försämrats. Denna utveckling har medfört, att många lägenhetsägare till varje pris velat bli av med sina lägenheter och sålt dem med förlust till uppköpare, som efter hand förvärvat alla lägenheterna i huset, varigenom det åter förvandlats till ett vanligt hyreshus. Vissa av de byggnadssakkunniga jag samtalat med ha för några år sedan deltagit i en studieresa i Sverige och därvid blivit bekanta med svensk bostadsrätt. Denna har av dem förklarats överlägsen den västtyska ordningen, och för närvarande säges strävanden pågå i Västtyskland i syfte att införa en delägarform på föreningsbasis i viss likhet med den svenska lagstiftningen.»

Självfallet har man rätt att observera utländsk lagstiftning och där söka upp sådant som kan vara bra för att lägga fram det i den svenska riksdagen. Men i detta fall kan man ändå inte säga, att det finns någon som helst anledning för vare sig utskottet eller riksdagen att behandla motionen alltför allvarligt. Jag tycker, som sagt, att det var klokt av herr Mannerskantz att inte ställa något yrkande på en motion, som blivit så

fantastiskt krossad av remissmyndigheterna som onekligen denna motion blivit.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Här håller jag snällt och varsamt ett litet begravningsstal över en motion på ett par minuter — en tid som väl kammaren i allmänhet brukar acceptera utan knot — och ställer inte något yrkande. Ändå kommer två herrar upp och börjar mucka gruff och säger att förslaget är så söndertrasat som det kan bli.

Mina herrar, ni behöver ta en korrespondenskurs i psykologi, tycker jag! Och det är någonting mer, som herrarna behöver lära sig. När ni citerar vad som kommit fram i remissyttrandena, gör det då på ett rättvist sätt! Tag inte bara med dem som farit hårdast fram mot tankarna i motionen, utan säg som det är. Det tycker jag särskilt en utskottsordförande bör låta sig angeläget vara — han bör vara prototypen för objektivitet. Jag har kanske varit med litet längre här i riksdagen än herrarna, och jag får nog säga att jag har sett motioner bli mycket mera söndertrasade än denna.

I detta fall råder inte alls enighet mellan remissinstanserna. En remissmyndighet har tillstyrkt motionen, nämligen Sveriges fastighetsägareförbund. Några av dem som avstyrkt har gjort det på ganska facila grunder, särskilt de som har den största tyngden när det gäller dessa frågor.

Jag vill också citera något litet. Bostadsstyrelsen erkänner — det framgår av utskottets utlåtande på s. 6, tredje stycket — att det syfte, som motionärerna velat vinna, är högst legitimt och angeläget. Styrelsen säger vidare: »Åtgärder för att i möjligaste mån underlätta saneringsföretag bör emellertid vidtagas. Kommunerna är ofta så hårt ekonomiskt engagerade, att de icke alltid har möjlighet att genomföra nödvändiga saneringar.»

Vidare säger bostadsstyrelsen: »Ett smidigt sätt för samverkan mellan olika

Ang. upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät

enskilda intressenter i ett saneringsföretag synes vara bildande av aktiebolag eller ekonomisk förening. Styrelsen vill erinra, att bostadssociala utredningen i sitt slutbetänkande förutsatte att fastighetsägarna inom ett område, som bildade en lämplig saneringsenhet, skulle kunna sammansluta sig till en saneringsförening för att genomföra saneringen.»

Man förstår alltså att det behöver göras någonting mer än som hittills har gjorts, och i motionerna är kravet på införande av »Wohnungseigentum» inte det enda yrkandet. Vi har sagt att om detta institut skulle finnas mindre lämpligt för svensk lagstiftning, skulle det kunna klarläggas, hur de i motionen angivna syftena skulle kunna nås på annat sätt, t. ex. genom revision av lagar eller på annat sätt. Om ni därför skall trasa sönder de motioner det här gäller, bör ni göra det på ett riktigt och rättvist sätt. Det var ju inte här meningen att ta upp en stor debatt — en klok människa, som talade för utskottet, hade därför bort nöja sig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Svea hovrätt, som är hövlig i sina ordalag, säger inte att förslaget i motionen a priori är felaktigt. Hovrätten säger att den inte vill att man skall göra en särskild utredning, innan lagberedningens förslag till ny jordabalk är färdigt, utan anser att frågan bör ses över i samband med framläggandet av förslag till jordabalk. Att det sedan finns några resande från Tyskland, som gjort vissa uttalanden, är väl inte tillräckliga bevis för att motionen inte är bärande. Det finns andra resande från Tyskland som varit här och sagt motsatsen.

Jag vill, herr talman, reagera mot att herrarna söker bibringa kammarens ledamöter den uppfattningen, att motionerna är så söndertrasade att det inte finns några skäl kvar i dem. Det förhåller sig inte så.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Herr Mannerskantz kan inte säga att jag offrade så värst många minuter på det lilla tillägg, som jag tyck-

te var nödvändigt till herr Mannerskantz' begravningstal över motionerna.

Nu var det faktiskt på det sättet, att motionärerna lagt huvudvikten vid institutet Wohnungseigentum, och jag tyckte därför att det var lämpligt med en erinran om hur mycket detta institut kunde vara värt. Att det även skyntar andra tankegångar i motionerna, skall jag villigt medge, men även de har, som herr Mannerskantz nämnt, ställts på framtiden, bl. a. av Svea hovrätt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät, m. m.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor. Av detta belopp hade i enlighet med förslag i ett av elupprustningskommittén avgivet betänkande 7 000 000 kronor avsetts för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät samt 4 000 000 kronor för de med förenämnda anslag för närvarande avsedda ändamålen. Den närmare dispositionen av beloppet å 7 000 000 kronor ävensom övriga förslag i omförmälda betänkande avsågs enligt uttalande i statsverkspropositionen bliva behandlade i särskild proposition till 1958 års riksdag.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 14 februari 1958 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 116, föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät, som angivits i propositionen.

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) godkänna de riktlinjer för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät, som angivits i utlåtandet;

2) till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Det förslag, som här har tillstyrkts av jordbruksutskottet, måste hälsas med stor tillfredsställelse, då man härigenom skapar möjligheter att åstadkomma en mycket välbehövlig upprustning av landsbygdens elnät. Vidare måste man hålla Kungl. Maj:t räkning för att vid utarbetandet av grunderna för bidragsgivningen krävts att de företag, som skall komma i åtnjutande av bidrag, skall visa sig vara för framtiden ekonomiskt bärkraftiga.

Det är emellertid, herr talman, anledning att göra en liten kommentar, när det av utskottet tillstyrkta förslaget innebär, att ett företag endast kan anses ekonomiskt bärkraftigt, om det under 30 år förmår att avskryva *hela* anläggningsskapitalet eller göra motsvarande avsättningar till en förnyelsefond — alltså inte bara den del av anläggningsskapitalet, som motsvarar statsbidraget och företagets eller konsumenternas kontanta insatser, utan även den del av kostnaden, som man förutsätter skall bestridas med amorteringspliktiga lån. Det betyder, att den del av anläggningen, som skall finansieras med lån, kommer att under en trettioårsperiod få betalas två gånger, dels genom avskrivning eller avsättning och dels genom amortering på det upptagna lånet. Bland remissinstanserna har vattenfallsstyrelsen ansett, att detta är att ställa onödigt höga krav på ekonomisk bärighet hos företaget, och liknande synpunkter har också anförts av Svenska elverksföreningen och länsstyrelsen i Östergötlands län.

Det är klart att det för det bidragssö-

kande företaget kan vara en fördel att få ett stort statsbidrag. Men det får den konsekvensen, herr talman, att det blir andra företag, som kan bli utan bidrag. Det belopp vi har att röra oss med är visserligen av en sådan storlek som 50 miljoner kronor, men med hänsyn till det behov som föreligger kan det ändå visa sig vara så litet, att det blir en begränsning av möjligheterna att hjälpa alla företag på detta område, som kan vara i behov av hjälp, då man kanske kommer att ge vissa företag en onödigt stor hjälp genom att ställa dessa hårda krav på ekonomisk bärighet för framtiden. Men nu får vi väl, herr talman, betrakta denna nya bidragsgivning som en försöksverksamhet, och meningen är väl att man under det kommande budgetåret skall söka pröva sig fram och att man med ledning av de erfarenheter, som vinnes under detta försöksår, kan återkomma till detta problem. Jag har emellertid ansett det redan nu vara angeläget att erinra om de konsekvenser, som ett fullföljande av utskottets förslag kan komma att få.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo samt företogs avdelningsvis och punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidareutbildning av folkskollärare för tjänstgöring på enhetsskolans högstadium m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Avd. I

Utskottets hemställan bifölls.

Avd. II

Punkten 1

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 108 föreslagit riksdagen att dels bemyn-

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

diga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranleddes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59, dels ock till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 23 775 000 kronor.

I förevarande kungl. proposition hade räknats med att av föreslagen intagning till folkskolläro-utbildning omkring halva antalet elever skulle vara kvinnor och halva antalet män.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hedström* (I: 395) och den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti* m. fl. (II: 500);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* (I: 396) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* m. fl. (II: 502), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen 1958:108 måtte uttala, att vid intagningarna till folkskoleseminarierna man borde följa principen, att endast de bäst meriterade vunne inträde och att fordringarna för inträde vore lika för alla.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt.

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för folkskoleseminarierna,

att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 23 775 000 kronor;

II. att motionerna I: 396 och II: 502 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 395 och II: 500 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten hade reservationer anförts

1) av fröken *Andersson*, fröken *Elmén*, herr *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 396 och II: 502, besluta uttala, att vid intagningarna till folkskoleseminarierna den principen skulle gälla, att endast de bäst meriterade vunne inträde och att fordringarna för inträde skulle vara lika för alla;

2) av herr *Arvidson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Frågan gäller här bl. a. de principer som skall tillämpas vid intagning till lärarhögskolan för utbildning av folkskollärare, som skall tjänstgöra på enhetsskolans högstadium. I motsvarande proposition förra året liksom i förevarande proposition har förutsatts, att proportionen mellan manliga och kvinnliga elever på folkskollärlinjerna skulle vara ungefär fifty—fifty.

Utskottet har intet att erinra mot denna uppfattning. Jag skall inte heller förneka utan tvärtom understryka, att det självfallet är önskvärt med en sådan fördelning, dock endast — och det vill jag starkt understryka — under förutsättning att man tar in dem som har de bästa meriterna, oavsett om det rör sig om män eller kvinnor, och att man inte, som nu är förhållandet, går fram efter linjen att sätta fordringarna på de manliga inträdessökandena lägre. Jag anser lik-

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

som övriga reservanter, att man självfallet bör sträva efter att få fram fler kvalificerade manliga sökande till seminarier och lärarhögskolan. Jag kan i sammanhanget tillägga, att det också är önskvärt att få fram fler manliga sökande till småskollärautbildning. Jag tror att det är minst lika viktigt som när det gäller de högre stadierna.

Såvitt jag vet — det är möjligt att jag misstar mig — är detta det enda område där man fastställt viss proportion mellan manliga och kvinnliga elever. Vid exempelvis GCI har man samma fordringar beträffande de båda grupperna. Det är i sammanhanget, tycker jag, intressant att studera de uppgifter, som lärarhögskolans styrelse har lämnat och som återges i bil. 10 till årets statsverksproposition. Samma citat finns återgivet i motionerna, men inte i utskottets utlåtande. Jag tillåter mig därför, herr talman, att citera vad lärarhögskolans styrelse bl. a. yttrat: »Liksom vid folkskoleseminariernas studentlinjer har de kvinnliga sökandena starkt dominerat i fråga om både antal och föregående studiemeriter. Särskilt påfallande har detta varit beträffande intagningen vid början av vårterminen 1957, då tillräckligt antal väl kvalificerade manliga sökande inte kunde erhållas, utan 31 av de 48 platserna besattes med kvinnliga sökande.» Styrelsen fortsätter: »Skillnaden i meritering också höstterminen 1957 var så framträdande, att ett något större antal kvinnliga än manliga sökande intagits, trots att fordringarna på de förra ställdes avsevärt högre än på de senare.»

Tillämpningen av dylika principer har i praktiken lett till att flera kvinnor, som haft goda meriter, har avvisats, medan manliga med sämre meriter har tagits in.

Jag skall inte här göra någon analys av de tabeller som återges i motionen. De belyser klart vad jag här nämnt. Alla vet ju att lärarnas uppgifter i vår skola av i dag är av så krävande beskaffenhet, att endast de bäst meriterade bör tagas i anspråk för dessa uppgifter. Om nu hälftenprincipen tillämpas, är

det ovisst om man får fram lärare som fyller de krav som ställes på såväl folkskolans som enhetsskolans lärare. Jag tycker inte att man kan stå till svars med att inte söka få fram de bäst meriterade kandidaterna.

Jag vill understryka, att detta inte är något slags abstrakt jämlikhetskrav från kvinnoorganisationers sida. Reservanternas uppfattning bygger tvärtom på erfarenheter från lärare med mångårig kännedom om den undervisning det här är fråga om. Dessa erfarenheter visar med all önskvärd tydlighet, att de krav som nu ställes på lärarna är större än kanske någonsin tillförne.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! När man tar itu med det här problemet, tycker man kanske i förstone att det är rätt enkelt och att det bör lösas på det sättet, att man antar de elever som har de bästa teoretiska meriterna. Men tränger man in i frågan, skall man ganska snart finna, att det även finns andra aspekter och att man måste ta hänsyn till även andra omständigheter.

Det är ett faktum, att på grund av den stora spridningen av de manliga yrkena har de kvinnliga sökandena till seminarier under senare år haft högre betygsmeriter än de manliga. Det skall vi konstatera, men statsutskottet har rätt nyligen framhållit, att vid inträde till seminarier bör man i högre grad än tidigare göra en lämplighetsprövning och ta hänsyn även till annat som inte direkt sammanhänger med poängberäkningen. Dessutom vet alla, som i praktiken har sysslat med sådana här frågor, att ute i skoldistriktet är man nog överens om att det nog är lyckligast om man kan hålla den fifty-fifty princip som vi har haft under ett antal år, d. v. s. att anta lika många manliga som kvinnliga elever.

Lika väl som jag kan hålla med fröken Andersson om flickornas överlägsenhet många gånger i fråga om betygsmeriter.

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

lika väl tror jag fröken Andersson vet, att skoldistriktet måste ta hänsyn till även andra faktorer när de i sin dagliga gärning skall bedöma sådana här saker.

Jag skall inte ta upp någon längre debatt om den här saken. Det rör sig om allmänt kända fakta. Vi får hoppas att vi så småningom skall få fullgoda sökande till våra seminarier från både manligt och kvinnligt håll. Om det blir en större spridning även av de kvinnliga yrkena, tror jag att vi rätt snart uppnår en balans på det här området, och det är väl dithän vi önskar komma.

Vid utskottsbehandlingen fick vi en upplysning om utfallet av betygssättningen vid avgången från seminarierna. Jag har ingen anledning att betvivla uppgifternas riktighet. Enligt dessa har det under senare år skett en rätt väsentlig förändring beträffande de manliga och kvinnliga elevernas betyg, i det att dessa inte skiljer sig så mycket, när de lämnar seminariet, och det är naturligtvis den tidpunkten som har den största betydelsen, eftersom eleverna då är färdiga och skall gå ut till sin dagliga gärning.

Jag tror, herr talman, att det är nödvändigt att vi bibehåller den ungefärliga balansen, som vi har haft under senare tid, och jag tror att det skulle vara mycket olyckligt, om det skulle visa sig vara omöjligt att upprätthålla den. I varje fall är jag övertygad om att företrädarna för skoldistriktet i så fall skulle komma i en ganska svår belägenhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte heller pressa den här frågan för långt. Jag förstår i rätt hög grad den inställning, som herr Näsström har och nu gör sig till talesman för. Jag har själv i någon mån erfarenheter från intagningen vid de sociala instituten, där man delvis har likartade problem att tampas med.

Jag tror emellertid att den riktigaste vägen är att hålla samma krav för båda

grupperna, ty jag menar att på den vägen stimulerar man de manliga sökandena att skaffa sig de meriter som behövs — nota bene om de vill gå igenom de skolor, som de söker inträde till. För själva sakens skull tror jag att det kan vara rätt farligt att a priori utgå från att manliga sökande klarar sig med en lägre poängsumma och att de därför inte behöver anstränga sig för att bli antagna.

Herr Näsström talade även om lämplighetsfrågor och sade att även de borde komma med i bilden. Det är nog så riktigt som det är sagt, men har man företagit någon prövning av de kvinnliga sökandenas lämplighet och funnit denna otillräcklig, eftersom de blivit undanträngda av män med lägre meriter?

Fröken RANMARK (s):

Herr talman! Det är långt ifrån önskvärt enligt min uppfattning, att folkskollärayrket blir ett uteslutande kvinnligt yrke, det vill jag poängtera, men man blir betänksam när man får se medelbetygen för de manliga och kvinnliga studenter som förra året togs in vid lärarhögskolan. Betygen redovisas i motionen nr 502. Det visar sig, att de kvinnliga studenterna är betydligt överlägsna de manliga i betygshänseende. Regeln torde väl vara den, när det gäller lärare åtminstone, att man fäster ett ganska stort avseende vid vad de har för betyg. Man menar att lärare med goda betyg är lämpligare lärare, och det kanske med rätta. Det kan ifrågasättas, om inte folkskolan är betjänt av att få så goda lärare som möjligt — jag säger detta om folkskolan, och jag vill i ännu högre grad säga det om enhetsskolan.

Det är vidare att observera, att de nu diskuterade lärargrupperna ju skall bilda rekryteringsbas för de lärare, som skall tjänstgöra på enhetsskolans högstadium och som enligt Kungl. Maj:ts av utskottet biträdda förslag skall vidareutbildas.

Herr Näsström sade att det vid avgången inte är så stor skillnad mellan de kvinnliga och de manliga lärarnas be-

Ang. intagningen av elever till folkskoleseminarierna

tyg. Men jag har roat mig med att titta på statistiken när det gäller samseminarierna, och det är inte utan att det är avsevärda skillnader. Jag skall inte ta upp tiden med att nämna några siffror på den punkten.

Vad sedan beträffar »fifty-fifty» har vi kommit dithän nu, men jag vill påminna om att man för inte så länge sedan ansåg, att folkskollärarkåren borde bestå till tre femtedelar av manliga och till två femtedelar av kvinnliga lärare. Det är glädjande att man nu anser, att det skall vara fifty-fifty. Jag kan också förstå herr Näsströms synpunkter när han talar om att skolstyrelserna — han tänker väl då på skolstyrelserna på landsbygden — önskar manliga folkskollärare. Dessa har delvis än så länge hand om gosslöjden. Men nu börjar distriktet mer och mer övergå till slöjd lärare, och då bortfaller faktiskt detta motiv.

Jag ber att i likhet med fröken Andersson få instämma i motionens yrkande, som går ut på att endast den mest meriterade vinner inträde och att fordringarna i betyghänseende inte skall ställas högre på de kvinnliga inträdesökandena än på de manliga.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall också fatta mig mycket kort.

Det skulle vara förvånandsvårt, om ordföranden i Sveriges folkskolläraryrkesförbund inte skulle ha yttrat sig i denna debatt. När jag talade om slutbetygen, menade jag framför allt ett betyg som då kommer fram och som man inte har vid inträdet till de vanliga seminarierna, nämligen betyget i undervisningsskicklighet, som skolstyrelserna fäster allra största vikt vid. I fråga om detta betyg tror jag inte att det skiljer så mycket mellan kvinnliga och manliga lärare.

Sedan vill jag ännu en gång erinra om att under den period som vi nu har genomlevat, då vi behövt så många tekniker o. s. v., sprider sig de manliga eleverna över ett mycket stort område. Om de kvinnliga eleverna också börjar intressera sig för tekniska yrken, tror jag

att det kommer att rätta till sig även när det gäller inträdet i seminarierna. Vidare vet vi av all erfarenhet, att flickorna ligger före i vissa åldersskeden, men den skillnaden försvinner i ett något senare skede.

Jag sade att skolstyrelserna hellre vill ha lika många manliga lärare. Det beror inte bara på gosslöjden. Vi vet också, att skolstyrelserna har många problem, t. ex. i fråga om disciplin och annat, som gör att man i en mindre skola helst vill ha både manliga och kvinnliga lärare. Den erfarenheten har nog de flesta skolstyrelserna gjort, och det ligger inte något för de kvinnliga lärarna förklenande i det. Kan vi hålla på fifty-fifty-principen, tror jag det är det lyckligaste med tanke på den framtida utvecklingen.

Fröken RANMARK (s):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte missförstod herr Näsström. Att ha disciplinär förmåga är inte något specifikt manligt, i all synnerhet som vi nu står inför det faktum, att agan skall bort.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Sedermera gjordes enligt de beträffande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. III hemställt.

Punkterna 2—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 angående byggnadsforskningsavgift, m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 februari 1958 dagtecknad proposition, nr 75, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I anledning av propositionen hade i riksdagen väckts två likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 343, av herrar *Lindblom* och *Johansson, Anders*, samt inom andra kammaren nr 440, av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl. Däri hade hemställts att riksdagen vid propositionens behandling måtte besluta

a) att avslå Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) ang. byggnadsforskningsavgift,

b) att till Byggnadsforskning för budgetåret 1958/59 yrka ett reservationsanslag på 265 000 kronor, vilket i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebure en minskning med 50 000 kronor, samt

c) att i skrivelse till Kungl. Maj:t,

dels hemställa att den av departementschefen efter propositionens avgivande tillsatta utredningen måtte särskilt beakta de i motionerna anförda synpunkterna på forskningsnämndens uppgift som samordnande och stödjande organ för den fria forskningsverksamheten vid högskolor och andra institutioner, enskilda företag etc.,

dels ock framhålla vikten av ökat samarbete och utbyte av forskningserfaren-

heter mellan de nordiska länderna, vilket ävenledes borde beaktas i utredningsarbetet.

Propositionen nr 75 samt motionerna I: 343 och II: 440 hade, såvitt anginge anslag under femte huvudtiteln, hänvisats till statsutskottet och i övrigt tilldelats tredje lagutskottet. Efter överenskommelse mellan dessa utskott hade samtliga frågor hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och tredje lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 343 och II: 440 i punkterna a) och b), måtte bifalla propositionen;

B. att motionerna I: 343 och II: 440 i övrigt, i den mån de icke besvarats med vad utskottet i utlåtandet anført, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Jacobsson, Osvald, Gustafsson* i Skellefteå och *von Seth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 343 och II: 440 i vad avsåge punkterna a) och b), avslå förevarande proposition.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Enligt den kungl. proposition, som behandlas i detta utlåtande från sammansatta stats- och tredje lagutskottet, skulle de medel, som ställes till förfogande för statens nämnd för byggnadsforskning, komma att ökas högst väsentligt. Det är naturligtvis angeläget, att nämnden får tillräckliga medel för att kunna fullgöra sina uppgifter, men situationen är för närvarande den, att nämndens verksamhet har blivit utsatt för en i vissa fall ganska hårdhänt kritik. Det har i sin tur föranlett, att det tillsatts en utredning för att närmare klargöra nämndens arbetsuppgifter liksom ock forskningsuppgifternas art och omfattning.

Man kan alltså för närvarande inte med bestämdhet säga vilken omfattning

Om ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift

nämndens verksamhet kommer att få i framtiden. Statens byggnadsbesparingsutredning har bl. a. framhållit, att nämndens verksamhet borde begränsas högst väsentligt. Under sådana omständigheter kan man enligt reservanternas mening inte nu bilda sig någon uppfattning om vilket behov av medel, som kommer att föreligga, då man så småningom får klart för sig vilken omfattning verksamheten skall få. Det har då förefallit reservanterna riktigast att man tills vidare låter allting vara vid det gamla och inväntar resultatet av utredningen, innan man gör någonting för att öka de penningmedel, som skall ställas till nämndens förfogande.

Det har under utskottsbehandlingen av detta ärende sagts att det är nödvändigt att fatta besluten nu, därför att man räknar med att definitivt förslag om nämndens framtida verksamhet skall kunna föreläggas redan nästa års riksdag. För att då medel skall kunna ställas till förfogande måste alltså beslut fattas redan nu om uttagande av vissa avgifter. Emellertid har det också sagts att det inte förhåller sig på det viset, utan om man nästa år, samtidigt som omfattningen av nämndens verksamhet kan preciseras, fattar beslut om hur avgifter från byggnadsarbetena skall uttagas, så är det fullt tillräckligt för att nämndens arbete skall kunna genomföras programenligt.

Det är alltså inte nödvändigt att under 1959 så att säga i förväg ta ut de avgifter som kan behövas för den framtida verksamheten. Under sådana omständigheter har vi reservanter menat, att propositionen för närvarande icke bör bifallas utan att man får invänta resultatet av den utredning, som tillsatts och se vad den kan komma att föreslå. Departementschefen har ju också själv sagt att det för närvarande saknas förutsättningar för att säkert bedöma behovet på längre sikt av medel för byggnadsforskningens finansiering.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! När frågan om ändrade avgiftsgrunder var föremål för remissbehandling var den allmänna meningen att medelstilldelningen till byggnadsforskningen för närvarande är för liten och bör ökas. På den punkten råder inga delade meningar. Även reservanterna är ense med majoriteten härom.

Att statens nämnd för byggnadsforskning har varit utsatt för kritik är bekant för dem som följer med den sidan av byggnadsverksamheten. Kritiken riktar sig emellertid inte emot att det forskas, utan den är väl närmast sprungen ur att man har så stora önskemål om byggnadsforskning. Man vill ha fler områden klarlagda, och man önskar över huvud taget större resurser för forskningen på detta område.

Det bör också göras klart i detta sammanhang, att den ändring av avgiften som här föreslås till en del består i en justering, så att de medel erhålles för byggnadsforskningen, som man avsåg när man införde byggnadsforskningsavgiften. Man räknade då ut avgiftsregler, som skulle resultera i en bestämd summa. Det visade sig emellertid att beräkningarna inte höll streck. Därför har man velat ändra på bestämmelserna så att byggnadsforskningsavgift, som från början utgick vid 300 dagsverken, skall utgå efter 2 000 arbetstimmar. Dessutom tar man med en ny grupp, nämligen schaktnings- och grundläggningsarbeten, i det som är avgiftsbelagt. Det är alltså de justeringar som har gjorts på grund av att beräkningarna varit felaktiga från början.

Den andra ändring som här är föreslagen gäller en höjning av avgiften från 20 till 25 kronor. Denna avgiftshöjning är motiverad i propositionen, och utskottet fann den motiveringen vara stark. Man anser att det finns mycket väl motiverade önskemål om forskning på områden, som nämnden i dag har sagt att den inte har resurser till. Det gäller skolbyggnader, värmeisolering, framför allt i egna hem, och andra proppar, som ställts på framtiden i brist

Om ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift

på medel, och därför har man föreslagit denna justering.

Den utredning, som är tillsatt för att pröva vissa frågor beträffande byggnadsforskningen, är nog inte avsedd att resultera i en begränsning av nämndens arbete. Det måste vara en ren missuppfattning av ordens innebörd som gjort att herr Osvald kunnat påstå detta. Statens byggnadsbesparings utredning avser den forskning som rubriceras som nämndens forskning, nämligen den som nämnden utför med egen personal och med egna utskott. Om den skall minskas och man skall lägga verksamheten på fristående forskningsorgan, innebär detta inte något minskat behov av pengar. Det kanske får rakt motsatt effekt. Det vet vi ingenting om. Det är närmast den frågan som besparingsutredningen har pekat på i sitt betänkande.

Det är alltså inte centrala frågor för byggnadsforskningen, som den nya utredningen skall syssla med, utan det är sidofrågor, kan man säga, nämligen nämndens sammansättning, om där skall vara intressegruppsrepresentation eller ej och om forskningen skall bedrivas med egen personal och egna utskott, som den nu gör, eller om den skall bedrivas på forskningsinstitutioner som redan finns, exempelvis tekniska högskolor, eller av fristående forskare. Detta är alltså ingenting som kan påverka behovet av medel. Det är på grund av dessa skäl, som de övriga ledamöterna i utskottet samlat sig kring Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som

innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 mom. A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 41.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i mom. B hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 och 16 §§ förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan;

Ang. åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsrådjong

nr 25, i anledning av väckta motioner om utredning angående småföretagens och jordbrukets kapitalproblem m. m.; samt

nr 26, i anledning av väckta motioner angående småföretagsamhetens lokalfrågor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län m. fl. fastigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till inredning och utrustning av nya lokaler vid universitetet och karolinska institutet; samt

nr 94, i anledning av väckta motioner om utredning rörande byggandet av en ny kanalled mellan Vänersborg och Uddevalla.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsrådjong

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för att

avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsrådjong jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 106 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna, att fångvårdsanstalterna Hällby och Mariefred måtte utnyttjas på sätt departementschefen föreslagit.

Kungl. Maj:t hade förordat, att såväl Mariefreds- som Hällbyanstalten, vilka ursprungligen avsetts såsom säkerhetsanstalter, skulle tillföras ungdomsgruppen och att därvid anstalten i Mariefred skulle utnyttjas för intagna med tidsbestämt straff och anstalten i Hällby för intagna, som dömts till ungdomsfängelse.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* m. fl. (I: 392) och den andra inom andra kammaren av herr *Rylander* m. fl. (II: 499), hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 106 måtte besluta att dels avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge överflyttande av säkerhetsanstalten i Mariefred till ungdomsrådjongen, dels ock att den för fångvårdens säkerhetsrådjong uppförda anstalten i Hällby tills vidare skulle överflyttas till fångvårdens ungdomsrådjong och användas för klientel med tidsbestämt straff.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 392 och II: 499 godkänna, att fångvårdsanstalterna i Hällby och Mariefred måtte utnyttjas på sätt utskottet i utlåtandet föreslagit.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Det var inte länge sedan riksdagen beslöt en viss utbyggnad av möjligheterna att ta hand om förvaringsklientelet. Dels skulle Hallanstalten utbyggas, dels skulle det uppföras två sidostanstalter till Hall, den ena intill Mariefred och den andra i Hällby strax utanför Eskilstuna. I Kungl. Maj:ts proposition nr 106 till årets riksdag, som vi nu skall ta ställning till, föreslås emeller-

Ang. åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsråjong tid att de båda sidoanstalterna till Hall skall överföras från förvaringsklientelet till ungdomsråjongen.

Den motion som jag har väckt tillsammans med några andra ledamöter av denna kammare syftar till att endast en av dessa sidoanstalter till Hall, nämligen Hällby, skall överföras till ungdomsråjongen. Den andra anstalten, invid Mariefred, skulle alltså bevaras för förvaringsklientelet.

I propositionen göres gällande att också denna andra anstalt behövs bättre för ungdomsklientelet än för förvaringsklientelet. Vi har nu frågat oss vilket klientel som bäst behöver denna anstalt och har kommit fram till att det är större anledning att behålla den för förvaringsklientelet. På ungdomsfångelseanstalterna finns det faktiskt en viss underbeläggning. Ingen som har dömts till ungdomsfångelse har hittills behövt kvarhållas på en häktesavdelning längre tid än lagen föreskriver, utan alla har kunnat beredas plats på därför avsedda anstalter. På säkerhetsanstalterna däremot råder det en kraftig överbeläggning. Enligt de senaste siffrorna, som gäller den 1 april i år, fanns det 439 förvarade på 383 platser, d. v. s. man hade 56 förvaringsfångar mera än man hade plats för. Till den siffran kommer 10 stycken som vill tillfallet var avvikna och som man ju måste vara beredd att ta emot, då de kan gripas. Dessutom var det inte mindre än 69 personer, som var dömda till förvaring men som var intagna huvudsakligen på olika häktesavdelningar men en del också på kroppssjukavdelningar och psykiatriska avdelningar vid fångelserna. Förhållandena är alltså för de förvarade närmast att beteckna som olidliga, och vi anser knappast att det är försvarligt att på det sätt som nu föreslås försämra möjligheterna för dem.

Många av dem som nu kanske halvårsvis förvaras på häktesavdelningar i stället för att tas om hand på det sätt som verkställighetslagen föreskriver med hänsyn till att deras straff icke är tidsbestämt, har också klagat hos fångvårdsmyndigheterna. Den nya paviljongen på Hall kommer inte på långa vägar att

kunna täcka platsbehovet för förvaringsklientelet. Därtill kommer att man har att räkna med en ytterligare ökning av detta klientel. Det är därför mycket som talar för att man skall bibehålla den ena av sidoanstalterna till Hall för detta klientel.

Den omtanke om ungdomarna som justitieministern här har visat är naturligtvis lofvärd, men vi får inte förbise att också bland förvaringsklientelet finns åtskilliga yngre interner. Enligt den uppgift som jag har fått är cirka 100 av det till 500 uppgående förvaringsklientelet under 30 års ålder.

Jag kan notera att utskottet har ställt sig tveksamt till frågan om att överföra de båda anstalterna till ungdomsråjongen och i sitt utlåtande uttalar, att utskottet anser det självklart att anstalterna i fråga inte för all framtid skall bindas vid något visst klientel utan skall kunna omdisponeras allteftersom nya behov kan dyka upp. Utskottet säger också att dessa anstalter skall överföras till ungdomsklientelet endast om det är oundgängligen nödvändigt. Den största skillnaden mellan utskottets och min uppfattning är att utskottet vill överlämna till Kungl. Maj:ts bedömande, hurvida det är oundgängligen nödvändigt att överföra anstalterna från förvaringsklientelet till ungdomsklientelet under det att vi motionärer inte anser att det finns någon anledning att överlämna ett sådant bedömande till Kungl. Maj:t. Enligt vår uppfattning finns det nämligen inte för närvarande ett sådant behov, att det kan sägas vara oundgängligen påkallat att överföra även Mariefredsanstalten till en annan användning än som ursprungligen har avsetts.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den motion som jag har väckt, nr 392 i denna kammare.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Trots den betydande utbyggnaden och utrustningen av våra fångvårdsanstalter återstår det givetvis allthjämt vissa brister. Man kan ju inte på en gång täcka alla behov, men under

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

detta och följande år kommer platsantalet vid fångvårdsanstalterna att avsevärt ökas.

Då vi nu står i den situationen att det är ganska svårt att placera det unga klientelet på ett förnuftigt sätt, har det ansetts lämpligt att anstalterna i Hällby och Mariefred, som kommer att stå färdiga i slutet av detta år, får disponeras på sätt som regeringen här föreslagit. Under detta år blir ungefär 700 nya platser färdiga på olika fångvårdsanstalter, vilket kommer att medföra en betydande lättning i situationen. Men just för det unga klientelet är det för närvarande mycket bekymmersamt. Åtskilliga av dessa ungdomar måste, såsom det nu är, placeras på fångvårdsanstalter för s. k. ordinärt klientel. Detta är ju inte en lämplig ordning, vilket inte minst påpekats av dem som förestår dessa fångvårdsanstalter. Särskilt är man bekymrad på Långholmen över att där tvingas ta emot ungdomar som rätteligen inte borde placeras där. Tidningarna har ju också kraftigt reagerat emot att unga människor placeras bland, som det heter, gamla förhårdade brottslingar på Långholmen.

För att komma ifrån detta missförhållande föreslår regeringen nu att Hällby och Mariefred skall tillföras ungdomsråjongen, varigenom det blir möjligt att avskilja det unga klientelet från de gamla återfallsförbrytarna.

Statsutskottet har sett på denna fråga rent praktiskt. Vi anser att det för att denna sak skall kunna ordnas på ett förnuftigt sätt bör ligga i Kungl. Maj:ts hand att göra de omdispositioner, som riksdagen uttalade sig för redan år 1955 när ungdomsråjongen infördes. Vad som här föreslås innebär endast ett fullföljande av vad riksdagen en gång uttalat om att det bör vara en viss elasticitet inom fångvården, så att en anstalt inte för all framtid skall anses vara reserverad för ett visst klientel och en annan anstalt för ett annat klientel. Möjligheterna skall i stället vara öppna att använda de olika anstalterna på det sätt som vid varje tillfälle är det mest lämpliga.

Statsutskottet har som sagt sett frågan på detta sätt, vilket också är anledningen till att vi ansett oss böra tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 392; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om häkteslokaler i Örebro, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndsvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 mars 1958 dagtecknad proposition, nr 127, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndsvång för byggnadsarbete

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndsvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 18 maj 1956 (nr 222) gäller till och med den 30 juni 1958, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1959.

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

I samband med propositionen hade utskottet behandlat sju före propositionens avlämnande väckta motioner,

nämligen inom första kammaren

nr 4, av herr *Lindblom* m. fl.,

nr 125, av herrar *Öhman* och *Norling*, samt

nr 201, av herrar *Sveningsson* och *Mannerskantz*, ävensom

inom andra kammaren

nr 4, av herr *Wedén* m. fl.,

nr 17, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl.,

nr 181, av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl., samt

nr 243, av herrar *Magnusson* i Borås och *Dickson*.

I motionerna I: 4 och II: 4, vilka vore likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

a) att lagen den 30 juni 1943 (nr 344) om tillståndsvång för byggnadsarbete, vilken gällde t. o. m. 30 juni 1958, icke skulle förlängas längre än till 31 december 1958, varefter lagen skulle upphöra att gälla;

b) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sysselsättningen inom byggnadsbranschen måtte följas med vakksamhet, så att lämpliga åtgärder kunde vidtagas i syfte att utjämna uppträdande tendenser till säsongmässiga variationer i sysselsättningen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 4 och II: 4, såvitt däri avsåges att lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete icke skulle bibehållas längre än till den 31 december 1958, samt motionerna I: 201 och II: 243 — bifalla propositionen;

B. att motionerna I: 4 och II: 4 i övrigt ävensom motionerna II: 17 samt I: 125 och II: 181, i den mån de icke besvarats med vad utskottet i utlåtandet anför, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Osvald*, *Ebbe Ohlsson*, *Johnsson* i Kastanjegården, *Carlsson* i Stockholm och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 4 och II: 4, för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndsvång för byggnadsarbete

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 om tillståndsvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 18 maj 1956 (nr 222) gäller till och med den 30 juni 1958, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1958.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I proposition nr 127, som behandlats av tredje lagutskottet, föreslås att byggnadsregleringen skall förlängas att gälla under ytterligare ett år. Tredje lagutskottets majoritet delar departementschefens uppfattning.

Jag vill, herr talman, här till endast säga, att det tidigare har rätt enighet i riksdagen om att byggnadsregleringen bör avvecklas så snart de samhällsekonomiska förhållandena det medger. Enligt reservanternas uppfattning föreligger nu sådana förhållanden att lagen icke längre behöver förlängas eller med andra ord att byggnadsregleringen kan avvecklas. Vi är alla medvetna om att antalet arbetslösa för närvarande ökas. Det är också fullt tydligt, att industriens investeringar för närvarande är betydligt mindre än vad de tidigare har varit. Den planerade ökningen av kommunernas investeringar är betydligt mindre än vad den tidigare har brukat vara. Den statliga byggnadsverksamheten kan som bekant regleras över budgeten.

I själva verket har — förefaller det mig — då man nu föreslagit att byggnadsregleringen skall fortsätta, ett helt

Ang. fortsatt tillståndstvång för byggnadsarbete

nytt motiv kommit in i bilden. I utskottsutlåtandet talar man nämligen om byggnadsregleringen som konjunkturstyrande. Förr i tiden brukade man tala om att byggnadsregleringen behövdes som en konjunkturdämpande faktor, med vilken man alltså skulle kunna hålla tillbaka investeringarna. För detta ändamål behöver man inte längre byggnadsregleringen, och följaktligen talar man i stället i utskottsutlåtandet om den såsom konjunkturstyrande. Man kan i själva verket komma till den slutsatsen, att om man dels skall använda byggnadsregleringen i konjunkturdämpande syfte och dels i konjunkturstimulerande syfte, med andra ord konjunkturstyrande allt efter det läge som föreligger, skulle denna lag aldrig kunna upphävas, utan vi skulle alltid behöva dras med en byggnadsreglering. Man måste emellertid säga, att någon uppgift som konjunkturstyrande, om man därmed även menar att den i vissa lägen skall vara konjunkturstimulerande, kan byggnadsregleringen aldrig få, ty om inte de ekonomiska resurserna föreligger, kan man inte genom en lagstiftning reglera byggandet, så att det tar den omfattningen man vill ha.

Jag kommer, herr talman, alltså till den uppfattningen, att såsom läget är för närvarande kan det inte sägas att vi behöver en byggnadsreglering. Med hänsyn till den samhällsekonomiska balansen är byggnadsregleringen för närvarande fullständigt onödig.

Såsom ett andra motiv för byggnadsregleringen har man brukat anföra, att den skulle kunna användas för säsongutjämning. Det är kanske riktigt att man förr i tiden hade relativt stort behov av en reglering för säsongutjämning, men med den utveckling som byggnadsindustrin genomgått under senare år strävar alla byggnadsföretagare efter att kunna hålla arbetet i gång året om. Det behövs alltså inte några särskilda åtgärder för att hålla byggandet i gång under vintern.

Det finns alltså för närvarande inte någon anledning att bibehålla byggnadsregleringen i säsongutjämnande syfte.

I den mån den i vissa fall kan behövas, kan man ju använda sig av igångsättningsstillståndet.

Slutligen har man som ett tredje motiv för regleringen tidigare brukat åberopa det skälet, att man skulle behöva regleringen för en ändamålsenlig lokalisering av näringslivet. Det motivet har, kan man nu säga, underkänts av departementschefen. Det behövs inte någon reglering för lokaliseringens ändamål. Näringslivets egna organisationer och företag kan väl bäst bedöma var t. ex. ett industriföretag skall förläggas. Man bör inte blanda in andra synpunkter än företagsekonomiska vid förläggandet av exempelvis en industri.

Det behövs därför enligt reservanternas mening inte för närvarande någon byggnadsreglering på grund av de motiv som tidigare har anförts. Det motiv som nu kommit in i bilden, alltså att byggnadsregleringen skulle vara konjunkturstimulerande, är i sig självt orimligt. Vi anser därför att byggnadsregleringen nu kan upphävas. Lagen bör sålunda inte förlängas. I det lagsförslag som fogats till reservationen föreslås att lagen skall gälla endast till den 1 oktober. Det kan nämligen behöva vidtas vissa åtgärder för själva övergångstiden, och ur den synpunkten kan det vara angeläget att man inte omedelbart den 1 juli utan först den 1 oktober upphäver lagen.

Det är detta yrkande som framställdes av reservanternas och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid tredje lagutskottets utlåtande nr 20 fogade reservationen.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Den fråga som nu är på kammarens bord är ju en gammal bekant för alla kammarens ledamöter. Det är så att vi antingen på grund av en kunglig proposition om förlängning av byggnadsregleringen eller på grund av motioner varje år brukar diskutera denna sak ett tag i kamrarna.

Det kan emellertid inte hjälpas, att jag tycker att reservanternas detta år lik-

Ang. fortsatt tillståndstvång för byggnadsarbete

som är i färd med att slå in öppna dörrar, ty sedan vi sist diskuterade denna fråga har dock åtskilligt inträffat på detta område. Situationen har förändrats så hastigt, att det läge som gällde då motionerna skrevs inte gäller i dag. Jag hade nog i utskottet en bestämd känsla av att vi alla var så glada och tillfreds med vad som inträffat i fråga om lättnader i byggnadsregleringen, att det inte skulle komma någon reservation. Belåtenheten var allmän. Nu har det ändå kommit en reservation med ett innehåll i vissa avseenden, som jag inte begriper. Men det är väl inte huvudsaken; huvudsaken torde vara, att reservanterna har fört fram något emot innehållet i propositionen och mot vad utskottet för sin del har uttalat sig för.

Det är ju den ekonomiska stabiliseringen och den avmattning som inträffat i konjunkturerna, som gör att det inte längre krävs så starka korrektiv mot en smygande inflation som det gjort förut, därvid investeringsbegränsningarna har utgjort en mycket viktig faktor. Det kan knappast sägas, att det i dag är svårt att få byggnadstillstånd. De som säger så vill förmodligen inte bygga, ty arbetsmarknadsmyndigheterna är fäsligt intresserade av alla nya arbetsobjekt, som kan ge ökad sysselsättning och motverka den arbetslöshet, vilken bl. a. reservanterna talar om i sina reservationer eller, rättare sagt, sin reservation, ty bakom den står folkpartiet och högern gemensamt.

Det är ändå på det sättet — och det var vad jag åsyftade, när jag talade om förändringen av situationen — att byggnadsregleringen i vissa landsdelar praktiskt taget är upphävd. I övrigt får man över hela landet, med undantag för de större städerna, ett generellt byggnadstillstånd, som betyder att de som så önskar får bygga för upp till en halv miljon kronor för varje företag. Det är klart att dessa lättnader i fråga om byggnadsregleringen omfattas med tillfredsställelse av utskottet, inte minst därför att utskottet alltid har varit enigt om att framhålla, att byggnadsregleringen inte bör bibehållas längre tid än som är ab-

solut nödvändigt — en ståndpunkt, som alla partier i utskottet har varit eniga om. Men i år säger utskottet i alla hän- delser och i likhet med departements- chefen, att det ännu är för tidigt att helt släppa byggnadsregleringen. Ett fullständigt avskaffande av denna reglering innebär utan tvekan vissa risker, som det ju ändå kan vara onödigt att utsätta sig för. Det finns, och det känner vi nog alla till, ett mycket starkt uppackumulerat behov av skolor och sjukvårdsin- rättningar, och då det gäller de större tätorterna är ju också bristen på bostä- der påtaglig. Därför är det väl alltjämt så, att den enda möjligheten att pröva angelägenhetsgraden av olika byggnads- ändamål, t. ex. bostadsbebyggelse, är denna byggnadsreglering, som kan ge en någorlunda rättvis fördelning.

Jag tror för min del, att det alltjämt är så, även om det har skett vissa lätt- nader på olika sätt, att angelägenhets- graden beträffande uppförandet av byggnader av olika slag måste prövas för att man skall få fram en rättvis ord- ning. Det skulle naturligtvis inte vara så roligt, om man nu följde reservanternas intentioner och avskaffade byggnads- regleringen och detta fick till följd, att den bostadsbebyggelse, som man strängt taget behöver i alla större städer och även på andra orter och som är ange- lägen för att människorna skall få ett ordentligt tak över huvudet, skulle trängas åt sidan för annan bebyggelse. Det kunde bli följden av det yrkande, som reservanterna här ställer.

Jag tror också, att intresset av syssel- sättning året runt inom byggnadsbran- schen har varit och är väl betjänt av byggnadsregleringen. Utan den skulle läget förmodligen ha varit annorlunda, och jag har en känsla av att både bygg- herrar och byggnadsarbetare uppskattar den ordning som gäller. Den betyder i alla händelser en jämnare fördelning av verksamheten under hela året.

I motion nr 125 i första kammaren och nr 181 i andra kammaren anslås faktiskt tongångar, som jag bara för ett halvt år sedan också har fört fram eller i varje fall helt instämde i, när det gäl-

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

ler den sjukhuskvot vi haft, en kvot som vi framför allt från landstingens sida har betecknat såsom alltför knapp. Det är faktiskt så — och därför kan vi i dag hälsa ändringen med så mycket större tillfredsställelse — att vi tidigare från landstingens sida har fått ta till bönboken för varje hem åt kroniskt sjuka eller inom mentalsjukvården. Man har löpt i trapporna till departement och olika styrelser, och någon gång har man kanske lyckats till och med, men oftast har ansträngningarna varit utan resultat. Ingen kan alltså vara gladare än landstingen och de städer, som själva utgör landsting, för vad som nu inträffat och för de betydligt större möjligheter till byggnation som i fortsättningen föreligger. Redan nu släpper myndigheterna en del sjukvårdsbyggen fria, men även om man självfallet är glad åt detta, funderar man kanske en smula över vårt läge och säger sig: Det må väl inte bli på det sättet, att de nedåtgående konjunkturen till sist skapar ett mindre skatteunderlag, något som vi ju alla är rädda för.

Jag tycker för min del att motionärerna hade kunnat vara glada, när de fått höra att någon tillståndskvot för sjukhusbyggen inte upprättats för år 1958. Säkert delar de min uppfattning, att det är mycket klokare att bygga sjukhus eller annat än att byggnadsarbetare skall behöva gå och stämpla som arbetslösa.

Man har inte i reservationen tagit upp några speciella frågor utan tycks i många stycken vara överens med oss i utskottet, exempelvis när vi beträffande kyrkobyggena säger att de som är intresserade av sådana byggen alltid kan utnyttja den halva miljon man får bygga kyrkor för, om nu det beloppet räcker till. Men i övrigt vill inte utskottet — och jag tror inte heller reservanterna, fastän de inte yttrar sig om detta — ge något löfte om att kyrkobyggandet skall behandlas på annat sätt än de olika grenar av byggnadsverksamheten, som jag här har talat om. Ty om det behövs kyrkor — vilket jag inte vill ge mig in på någon diskussion om —

behövs det ju å andra sidan också sjukhus och skolor. Därför får vi väl räkna med att de myndigheter som handlägger byggnadsfrågorna efter bästa omdöme delar upp tillgängliga byggnadsmöjligheter mellan de olika områden och intressen som det här gäller. Vi har inte velat ge något löfte på denna punkt, och jag tror inte heller att det vore rådligt att säga, att kyrkobyggena skall ha företräde framför andra byggen. Men detta betyder ju inte, att utskottet skulle inta den ståndpunkten att vi ville förhindra kyrkobyggen för de människor, som känner behov av att utföra sådana.

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindahl sade i början av sitt anförande, att reservanterna slår in öppna dörrar. Jag skulle till det vilja anmärka, att alldeles öppna är de där dörrarna ännu inte — de blir det inte förrän vi får bort byggnadsregleringen helt och hållet.

Nu hänvisar herr Lindahl till de stora och hastiga förändringar som ägt rum på detta område sedan den tid då motionerna väcktes. Detta har också utskottet framhållit i sitt yttrande, då där sägs: »Utskottet anser det fullt följdriktigt och lämpligt med hänsyn till arbetsmarknadssituationen, att som nu sker regleringen lättas genom omfattande generella byggnadstillstånd och även i övrigt tillämpas så, att ansökningar om byggnadstillstånd nästan regelmässigt bifalles.»

Vi reservanter anser att situationen i själva verket har förändrats så pass mycket, att man kan upphäva byggnadsregleringen helt och hållet.

I annat sammanhang sade herr Lindahl, att det i alla fall är bättre att det bygges än att byggnadsarbetare skall behöva gå och stämpla som arbetslösa. Vi tror att den situationen lättast kommer att undvikas, om byggnadsregleringen helt slopas.

Herr Lindahl säger, att man utsätter sig

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

för vissa risker, om det inte finns någon byggnadsreglering, därför att ju alla byggen ändå måste prövas. Jag tror inte att det är nödvändigt i nuvarande situation, när det inte längre talas om konjunkturdämpande åtgärder utan om konjunkturstyrande.

Till slut skulle jag vilja säga att jag i likhet med herr Lindahl nog hade hoppats att det inte skulle behöva bli några reservationer, men det var under den förutsättningen att vi kunnat få hela utskottet med på att omedelbart upphäva byggnadsregleringen.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! Denna fråga återkommer ju år efter år, och jag kunde nöja mig med att instämna med utskottets ordförande. Jag skulle endast i korthet vilja tillägga, att det förefaller mig som om regeringen ville tillämpa uttröttningsmetoden mot oppositionen när det gäller den ständigt återkommande byggnadsregleringen, som väl i dag knappast fyller något behov av värde.

Till en början — det är nu femton år sedan — hade byggnadsregleringen ett säsongutjämnande och konjunkturdämpande syfte. Beträffande säsongutjämnningen vet vi nu att tekniken och forskningen inom byggnadsbranschen hunnit mycket långt. I stort sett kan man bygga året runt, utom vid de tillfällena då vintern sätter in som hårdast, och vid sådana tillfällen — det vet vi av erfarenhet — hjälper ingen byggnadsreglering i världen. Stat och kommun har ju också hand om en betydande del av byggnadsverksamheten och kan därigenom uppträda som en säsongutjämnande faktor. Man är kanske nu mer ense om detta än tidigare.

För att göra byggnadsregleringen mera seglivad fann man år 1956 på att låta den vara ett instrument för näringslivets lokalisering. Från arbetsmarknadsstyrelsens sida har man ju vittnat om det goda och förträffliga samarbete som rått mellan detta statens organ och näringslivets produktionsråd, och sagt att det resonerade och rådgivande för-

hållande som fanns mellan parterna ledde till ett mycket gynnsamt resultat i lokaliseringsfrågorna, både ur näringslivets och samhällets synpunkt. Självfallet kan man inte ens i dag, med det ökade inflytande som staten fått, säga att en viss industri skall ligga där och en annan där, utan det hela måste i praktiken skötas på ett betydligt smidigare sätt.

Tidigare har man sagt att byggnadsregleringen skall användas i konjunkturdämpande syfte. Det är väl i dag ett kanske inte fullt adekvat uttryck för läget. Ett ljushuvud i utskottet fann då på ordet »konjunkturstyrande», och därmed fann man ett nytt skäl att permanenta lagstiftningen.

Jag vill sluta med att säga, att på det här sättet — om vi år efter år skall gå byggnadsregleringen en ny innebörd och nya syften — kommer vi aldrig ifrån denna byggnadsreglering. Det är därför, herr talman, som jag nu yrkar bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Av de tre skäl, som åberopats i propositionen, i utskottets utlåtande och även i reservationen då det gäller byggnadsregleringens vara eller inte vara, tror jag att det skäl som talar för ett bibehållande med tanke på sysselsättningen utan tvekan måste sättas som nummer ett, och jag har en bestämd känsla av att såväl motionärerna som reservanterna har haft en stark dragning åt det hållet.

Motionärerna anser att lagen kan upphöra att gälla från och med den 31 december i år. Reservanterna har inte varit fullt så säkra på sin sak men ansett att den bör bibehållas endast till den 1 oktober 1958. Motionärerna har ett klart yrkande, att riksdagen i samband med ett beslut i den riktningen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att sysselsättningen inom byggnadsbranschen skall följas med vaksamhet, så att lämpliga åtgärder kan vidtagas i syfte att utjämna uppträdande tendenser till säsongmässiga variationer i sysselsättning-

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

en. Ja, det är reservanternas också inne på. Men vad är det då man vill? Är de så fast övertygade om att man kan bibehålla en jämn och full sysselsättning utan att samhället i sin hand har något som helst instrument att styra utvecklingen, då finns det väl inte någon anledning att hemställa till Kungl. Maj:t, att sedan regleringen upphävts undersöka möjligheterna att komma med något nytt i stället. Sakförhållandet är väl det att den del av byggnadsregleringen, som avser igångsättningen, är det nu lika angeläget att hålla kvar som någonsin tidigare. Ja, jag går t. o. m. så långt, att jag ifrågasätter om någon med kännedom om den struktur och de förhållanden, som råder inom denna industri, på fullt allvar tror att man kan upprätthålla en full och jämn sysselsättning året runt, samtidigt som man skulle ha en helt fri marknad. Jag tror det inte. De skäl, som bl. a. anförts såväl i motionen som i reservationen, nämligen att företagarna av drifts-ekonomiska skäl skulle ha intresse av att hålla sysselsättningen i gång även vintertid, är väl i och för sig riktiga. Men man bör också komma ihåg, att det är en mycket liten del av den samlade byggnadsarbetarkåren, som har sysselsättning hos företag med denna tekniska och maskinella utrustning.

Därtill kommer en annan omständighet. Även dessa företagare tänker sig nog för mer än en gång innan de beslutar sig för att bedriva arbetet även vintertid i stället för att göra ett visst uppehåll under vintermånaderna, eftersom det vintertillägg, som de erhåller vid bostadsbyggande, inte alla gånger täcker de extra kostnaderna. Jag är därför övertygad om att lämnade man här fältet helt fritt, skulle arbetslösheten bli betydligt större. Som stöd för den uppfattningen kan jag anföra det faktiska förhållandet — och jag pekar då på vad som hänt inte enbart under den senaste vintern utan också tidigare — att många företagare inte haft något intresse av att alls utnyttja de tillstånd, som de erhållit, eller i vissa fall kanske bara till en del. Det är ändå på det sättet, att även

om det inte finns någon annan påföljdsbestämmelse än den att tillståndet kan dras in, så utgör den i varje fall en betydande press på företagarna att utnyttja tillståndet vid den tidpunkt och i den omfattning som tillståndet avser.

Utifrån detta kan jag inte, herr talman, komma till annat resultat än att vi mycket snabbt skulle komma tillbaka till förkrigsförhållandena med en ganska betydande konstant arbetslöshet under de egentliga vintermånaderna, om regleringen upphävdes.

Det har vidare i såväl motionen som reservationen talats om möjligheten av en samverkan mellan arbetsmarknadens parter för att hålla en jämn sysselsättning. Man säger att det väl skulle vara möjligt att avtalsvägen komma till rätta med eventuella svårigheter inom byggnadsfacket. Ja, jag vet inte, om motionärerna och reservanternas har någonting särskilt i bakfickan, om man har informationer som vi andra inte känner till. I så fall skulle det ju vara av värde att få kännedom om dem. Å andra sidan skulle jag inte tro, att det vore alldeles uteslutet att få till stånd en överenskommelse, som skulle kunna reglera dessa förhållanden. Men jag kan tala om att vi har haft överläggningar mellan parterna i frågor, som har haft mycket mindre betydelse ur företagarnas synpunkt, där det inte gått att komma fram till en acceptabel lösning. Därför tror jag inte heller, att det finns förutsättningar till en uppgörelse i detta avseende. Men även om så skulle vara fallet, tar det ändå en viss tid, innan detta avtalssystem har kommit i praktisk tillämpning och vi vet vad det går för. Är det då inte ganska naturligt att bibehålla regleringen i avvaktan på att något annat kan ersätta den, eventuellt en avtalsbestämmelse parterna emellan.

Ett annat skäl för regleringens bibehållande, som anförts i utskottets utlåtande, nämligen nödvändigheten av att samhället har ett konjunkturstyrande instrument i sin hand, har också kritiserats. Jag tror emellertid inte att den

Ang. fortsatt tillståndsvång för byggnadsarbete

kritiken har så stort värde. Kritikerna har nämligen inte tagit vederbörlig hänsyn till de faktiska förhållandena. Det har inte bestritts av någon, att de möjligheter, som förelegat för en uppmjukning, undan för undan borde tillvaratas. Att så skett är fullt riktigt. Ingen hävdar, att denna lag skall tillämpas, om inte avsedda förutsättningar föreligger. Men varken motionärerna eller reservanterna har givit en antydning om att vi nu är inne i en period av lågkonjunkturskaraktär och att den situation, som förelåg bara för några år sedan, inte skulle kunna återkomma. Då det inträder ett läge med stor investeringsvilja men ett knappt investeringsutrymme, är det nödvändigt att samhället har i sin hand möjligheten till reglerande åtgärder. Det går väl å andra sidan inte att så snabbt införa bestämmelser, som i sådana situationer behövs träda i funktion. Riktigare är att förfara på sätt som nu föreslagits, nämligen att man möjliggör uppmjukningar eller skärpningar allteftersom situationen kräver förändringar.

Sedan vill jag i fråga om lokaliseringen bara ansluta mig till vad som anförts i propositionen och i utskottets utlåtande. Motiven för det beslut, som riksdagen fattade år 1956, då den underströk nödvändigheten av att använda regleringen även ur lokaliseringssynpunkt, är lika bärande i dag som den var då. Jag fick en känsla av att herr Osvald i sitt inlägg här nog erkände, att den kritik mot regleringen, som tidigare anförts på denna punkt, inte varit fullt bärande — det säges ju att man »nu» borde kunna slopa regleringen. Kan detta tolkas på annat sätt än att de motioner i denna fråga, som tidigare väckts från samma håll, inte var så välgrundade?

Jag vill med detta, herr talman, säga att jag tror att det skulle vara olyckligt — i första hand med tanke på sysselsättningen inom denna industri — om riksdagen nu skulle besluta att icke förlänga denna lag.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Då jag nyss yttrade, att man nu borde kunna slopa regleringen, innebar det ingalunda att jag har den uppfattningen att regleringen tidigare behövdes, utan det innebar endast att jag utgår ifrån, att de, som tidigare varit motståndare till detta förslag, nu borde kunna gå med på att slopa regleringen.

Jag skall för övrigt endast be att få säga att herr Johanssons inlägg är ett utomordentligt exempel på att man nu har en helt annan motivering för byggnadsregleringens bibehållande än man tidigare haft, nämligen att byggnadsregleringen skall användas som konjunkturstimulerande medel. Beträffande konjunkturen vill jag säga att vi observerat den och talat en smula om den i reservationen. Vi säger nämligen, att den nuvarande konjunkturen på det sättet är egenartad, att den samtidigt innehåller depressions- och inflationstendenser.

Jag vill emellertid i fråga om det motiv, som herr Johansson anförde såsom det väsentligaste för bibehållande av regleringen, nämligen att den utgör en konjunkturstimulerande faktor, säga att vi ju för närvarande har en byggnadsreglering men att vi i alla fall har arbetslöshet. Jag tror därför inte att vi över huvud taget kan komma till rätta med arbetslösheten genom byggnadsregleringen, ty om det inte byggs tillräckligt och om alltså byggnadsarbetarna måste gå arbetslösa, beror det på att det brister i fråga om de ekonomiska resurserna, investeringsmöjligheterna. Finns det investeringsmöjligheter, kommer det säkert också att byggas, och det var för att förhindra ett alltför livligt byggande som byggnadsregleringen en gång infördes.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Jag har inte sagt att byggnadsregleringens användning såsom konjunkturstyrande medel skulle vara huvudmotivet för dess bibehållande. Jag har nu som tidigare, då denna fråga behandlats, offentligt och i andra sammanhang klart givit uttryck åt den me-

Ang. den lokala arbetsförmedlingens organisation

ningen, att för byggnadsarbetarna — och jag vill säga även för byggnadsindustriens vidkommande — är säsongutjämningsynpunkten det starkaste motivet. Den uppfattningen har jag även nu.

Det är riktigt, herr *Osvald*, att vi trots regleringen har arbetslöshet. Det har inte beträffats. Det finns flera samverkande orsaker härtill, orsaker som jag inte skall gå närmare in på. Men vad jag vill understryka är, att om man skulle ta bort byggnadsregleringen och därmed också den nuvarande möjligheten för arbetsmarknadsmyndigheterna att reglera igångsättningen, skulle arbetslösheten säkerligen bli betydligt större.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om utskottets hemställan i punkten A, utom beträffande motionerna I: 201 och II: 243, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet härutinnan hemställt, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20 punkten A utom beträffande motionerna I: 201 och II: 243, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På därefter gjord proposition bifölls utskottets hemställan i övrigt under punkten A.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten B hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Ang. den lokala arbetsförmedlingens organisation

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *BERGH, RAGNAR*, (h):

Herr talman! Statsrevisorerna har hemställt om en undersökning angående en lämplig organisation av den lokala arbetsförmedlingen. Utskottet har inhämtat, att en sådan utredning redan pågår. Det finns därför ingen anledning att yrka bifall till en motion i ämnet med begäran om en sådan utredning. Jag

Om återremiss av memorial angående tilläggsstat II till riksstaten — Om restitution av bensinskatt till sågverksdriftens brädgårdar

begagnar tillfället allenast att uttrycka en önskan att utredningen måtte bli färdig så snart, att vi får se resultatet i statsverkspropositionen vid nästa vårriksdag.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 5 och 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statutskottets utlåtanden:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning rörande anslag för budgetåret 1958/59 till Vissa kostnader i anledning av allmänna val jämte i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser kammarkollegiet;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till reglering av tomtförhållandena å den s. k. Drottningholmshalmen i Lovö socken av Stockholms län; och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om återremiss av memorial angående tilläggsstat II till riksstaten

Föredrogos ånyo statutskottets memorial nr 102, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58.

Herr THUN (s):

Herr talman! Sedan i kamrarna motionsledes förslag framställt, innebärande bland annat ytterligare medelsanvisning å tilläggsstat, får jag å utskottets

vagnar hemställa om återremiss av memorialet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna memorialet endast yrkats, av herr *Thun*, att memorialet skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å herr *Thuns* yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om restitution av bensinskatt till sågverksdriftens brädgårdar

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av väckta motioner om restitution av skatt å bensin, som användes vid drift av truckar och traktorer i sågverksdriftens brädgårdar.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 259, av herr *Torsten Andersson*, och II: 326 av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till 1959 års riksdag angående restitution av skatt å bensin för de truckar och traktorer, som användes i sågverksdriftens brädgårdar.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 259, av herr *Torsten Andersson*, och II: 326, av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl., om restitution av skatt på bensin, som användes vid drift av truckar och traktorer i sågverksdriftens brädgårdar, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Bengtson*, *Alvar Andersson*, *Stenberg* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I:

Interpellation ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv

259, av herr Torsten Andersson, och II: 326, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till 1959 års riksdag angående restitution av skatt å bensin för de truckar och traktorer, som användes i sågverksdriftens brädgårdar.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! De medel, som inflyter genom skatten på bensin, skall ju i princip användas till bestridande av vägväsendets kostnader. Eftersom truckar och traktorer, som begagnas i sågverkens brädgårdar, inte köres på vägarna, måste det anses vara olämpligt att bensinskatten skall omfatta även drivmedel till dessa truckar och traktorer. Då vi tidigare i dag haft en långvarig debatt om restitution av skatt å bensin till motorsågar, anser jag att det inte är anledning att ånyo debattera denna sak, eftersom argumenteringen är i huvudsak densamma.

Jag nöjer mig därför med att yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets betänkande.

Herr SNYGG (s):

Herr talman! I likhet med herr Bengtson anser jag att det är onödigt att nu ta upp en ny debatt om restitution av bensinskatt. Jag vill bara erinra om att, såsom utskottet har framhållit, riksdagen tidigare har skrivit till Kungl. Maj:t och begärt en utredning av dessa frågor. Det var vid 1950 års riksdag.

Jag vill vidare framhålla, att motionen liksom reservationen innebär, att restitutionen endast skall gälla de truckar, som användes i sågverksdriftens brädgårdar. Det finns emellertid även truckar i industrien och i hamnarna, och eftersom även de drives med bensin, kan det efter vad jag förstår inte få bli någon skillnad i rätten till restitution mellan de olika slagen av truckar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föreliggande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 44, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till tullrestitution för varvsindustrien; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Interpellation ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! För att förhindra arbetslöshet vid Karlskrona örlogsvarv har regeringen beslutat om vissa åtgärder innebärande bemyndigande för marinförvaltningen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt sjöfartsstyrelsen att utlägga vissa beställningar hos örlogsvarvet.

Ingen kan ha något att invända mot detta, utan alla torde tvärtom anse det riktigt och nödvändigt att alla utvägar prövas för att tillförsäkra de vid varvet anställda en jämn sysselsättning.

I det här sammanhanget har emellertid kommit med en detalj, som inte utan anledning väckt uppmärksamhet.

Interpellation ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv

Bland de beställningar som anmälts av sjöfartsstyrelsen finns också 37 lotsbåtar upptagna. Tidigare har icke de större varven sysslats med byggandet av så små båtar det här är fråga om. Detta arbete har ombesörjts av fem mindre varv, som specialiserat sig på sådana båtbyggen och konkurrerat om dem. De är Sundins båtvarv i Docksta, Gustafsson & Söner i Landskrona, Bröderna Larsson i Kristinehamn, Ake Groth i Sjötorp och Djupviks varv på Orust. De har skaffat sig specialmaskiner och de har vunnit en erfarenhet, som gör att dessa båtar kan byggas utan dyrbara detaljritningar. De skulle nu gå miste om de beställningar på vilka nästan hela deras verksamhet är baserad. För det stora varvet i Karlskrona, som inte har erfarenhet av och utrustning för byggande av små båtar av denna typ, torde däremot detta tillskott i tillverkningsprogrammet icke ha så stor betydelse.

Man kan i detta sammanhang också fråga, om staten kan förbigå de blivande ägarna av dessa båtar. Det lär nämligen vara så, att med undantag av några få s. k. kronolotsbåtar lotsarna själva äger de båtar de använder. De får skriva under kontrakten, de får lån ur sjöfartsverkets båtlånefond — ibland lär de t. o. m. få ta lånen i privatbanker — och räntan och amorteringen klaras genom den s. k. lotslegan. De är alltså i varje fall formellt ägare till båtarna och borde kanske få ha ett ord med i laget, när de skall byggas.

Med hänvisning till ovanstående anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att säkra sysselsättningen vid de småvarv, som på grund av ändrade dispositioner i fråga om lotsbåtar blir utan arbete?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition, nr 157, angående pensionsreglering för statsanställda m. m.

—————
Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1957 och 1958 vid dess nionde ordinarie möte fattade beslut; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol.

—————
Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 425, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m.;

nr 426, av herr *Ohlön* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m.;

nr 427, av herr *Eliasson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m.;

nr 428, av herr *Kronstrand* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m.;

nr 429, av fru *Gärde Widemar* och herr *Hagberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av för-

ordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om angående statlig borgen för lån till kvarlåtenskapsskatt, m. m.; Svenska skifferoljeaktiebolaget.

nr 430, av herr *Kronstrand* m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avskrivning å vissa oljelagringsanläggningar, m. m.; samt

nr 431, av herrar *Ohlon* och *Källqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.34.

In fidem

Fritz af Petersens